

Vate

Kovara Kultur

Hûmar: 14

Wisar, 2001

Serredaktor:

Malmîsanij

Redakstyon:

Haydar Diljen, J. Îhsan Espar,
Malmîsanij, Mehmet Uzun

Instyattfê destpêkerdişt:

Osman Aytar, Yildiray Beyazgul,
Çeko, Mûnzûr Çem, Memo Darrêz,
Nihat Elî, Cemîl Gundogan, Lerzan Jandîl,
Huseyîn Kulu, Seyîdxan Kurij,
Robîn Rewşen, Kamer Soylemez,
Kazim Temurlenk, Şukrî Urgan

Temstlkarê Almanya:

Mûnzûr Çem

Faks: +49 - 30 - 611 33 19

Seveta aboneyte û têkiltiye (Almanya de):

Vate

Postfach: 30 21 07

10 752 Berlin/Almanya

Temstlkarê Norveç:

M. Darrêz

Box: 2545

7001 Trondheim/NORVEÇ

Temstlkarê Hollanda

Ferhad Amedî

Delfzyl Str. 81

6835 CM Arnhem/HOLLANDA

Tel: +26-323 26 95

Şertê aboneyte:

Welat serrêk 6 aşm

Tirkiya: 40 DM. 20 DM.

Almanya: 40 DM. 20 DM.

Swed: 250 SEK. 125 SEK.

Welatê binî: 70 DM. 35 DM.

Vayt: 10 DM./50 SEK.

Îlan:

Riperrêk: 200 DM./1000 SEK.

Nêm riperr: 100 DM./500 SEK.

Çarêgriperr: 50 DM./250 SEK.

Çap: Apec Tryck & Förlag, Stockholm

ISSN:1401-2995

Postgiro:

Kurdiska Kultur och Språkföreningen

475 16 98-4 SWEDEN

Adresa têkiltiye:

Ihsan Türkan

Eksätravägen, 186

S-127 61 Skärholmen/SWEDEN

Tel: +46-(0)8-97 76 56

E-mail: ihsan.turkan@chello.se

Berpirsiyartiya her nuştî ya nuştîxt/nuştîxe bi xo ya.

Tedeyt

Wendoxan rê	3
Roşan Lezgin	
Xozî Bîyê Zaf	4
Çeko	
Şive	8
Hişyar Pîran	
Ez û Yeşil Helikoptere de	10
Dentz Gunduzî ra Di Şîrî	21
Mûnzûr Çem	
Şairo Namdar Sayder	25
Hamdî Ozyûrt	
Vatişê bêvateyî	36
Firat Çelker	
Vateyê Verênan	37
Mihani Licokic	
Pîre û Dik	41
Lerzan Jandîl	
Kirmanckî de Nameyî	46
Seytdxan Kurij	
Çewlîgî ra Di Deyîrî (Kilamî)	71
Alî Rîza Bîlgîlî	
Şuyaniya Mordemê Koseyî	73
Heydo Keçanîcî ra Şîrî	85
C. Zerduş Pîranîj	
Mehemedê Mehmudî	88
Hikmet Çalagan	
Cêrayîş	92
Feteh Kurij	
Welatê Min	96
Firat Çelker	
Dewij û Dizdî	97
Semînerê Kirmanckî (Zazakî)	99
Seytdxan Kurij	
Ripelê Fiqrayan	101
Dewij Şiyar	
Hîrç û Pîrç	105
Celadet Alî Bedirxan	
Ferhenga Kurdî (Kurmanckî)-Frensî-XIV	107
Alfabe	112

Wendoxan rê

Wendoxê delalî,

Na hûmara ma de keda tayê wendoxanê ma zaf a çunke înan bi nuşteyanê xo û arêkerdeyanê xo Vate xemilnayo. Wendoxan Kurdîstan, Tirkîya, Ewropa û Awustralya ra keda xo ma rê rusnaya (erşawita). Wa (va) pêro berxudar bê. Hêvîya ma a ya ke bi na hûmara Vateyî rojê şima hîna weş ravêrê.

Mizgîna ma ya na hûmare derheqê weşanîyayîşê yanî neşrbîyayîşê **Ferhengê Tirkî-Kirmanckî (Zazakî) û Ferhengê Kirmanckî (Zazakî)-Tirkî** de ya. Weşanxaneyê Avesta nê di ferhengî pîya se yew kitab Istanbul de vetî. Nê ferhengan de çekuyê (kelîmeyê) ke heşt Kombîyayîşanê Kirmanckî de ameyê tesbîtkerdiş estê û ferhengî bi xebata kollektîfe amade biyê. Na xebate ewro wezîfeyê rayberê rastnuştişê kirmanckî (rêberê îmlaya zazakî) zî vînena. Nê ferhengan de tenya çekuyî pêser nêbîyî, semedê zîwanê nuştişî rê formê çekuyan ê weçînayeyî (vîjnayeyî) ameyê pêşnîyazkerdiş. No het ra nê ferhengî ferhenganê bînan ra cîya yê. Kesê ke wazenê kirmanckî (zazakî) binusê ganî nê ferhengan ra îstifade bikê. Çunke nê ferhengî wareyê kirmanckîya standarde de xebatê kollektîfê verên û tek ê.

Ma hem Vateyî ser o hem zî nê ferhengî ser o rexne û pêşnîyazanê şima pawenê.

Weşîye de bimanê.

Vate

XOZI BIYÊ ZAF

Roşan LEZGIN

Ez nê merdimî rewna yo şinasnena. Her roja Homay şewdirêk rew yeno piştîya xo şano kuncê dêsê mizgefte, kortalanê alişkanê xo keno mîyanê destanê xo yê girdan û damarinan. Bi awiranê xayîsbîyayan ke matê yew nuqtikêka nêasaya bîyê, heykelî maneno. Wina tays, wina masum û bineyke zî xêvik. Ez hendî musaya ey. Xora roje çinî ya ke ez ey nêvînî. Heta veraşanêk ke ez kar ra agêrena zî ha yo cayê xo de. Rasta ci, ez bi xo zî hewl nêzana o key ra yeno uca û key agêreno. Labelê, ez ey hewl şinasnena. Ez zana kam o û kamca ra yo.

Verê cû ey ra vatêne Heso Puskul. No name, ez nêzana nameyê ey o yan yew leqemo ke şarî nayo pira. Çunke govendgêrêko yeman bi. Def û zirna tède betelnê. Veyveyo ke Heso Puskul tede nêbi, xeyr tede çinê bi. Wexto ke nêkewtê mîyanê meydanî, çilkê areqî sey libanê mircanan tehta çareyê eya ke nika verardkî çiqirê xorî sey xetanê cite pira kaş bîyê ra, veracêr çilkayne. Nika por û herdîşe têmîyanşayî û sey peşmî bîyê sipî, piştî qiluziyaya. Bîyo hurdîlek, qasê lepêk. Zaf kewto, zaf. Hey gidî Heso Puskul, hey!..

Tam bi des serrî ke ez ey şinasnena. Reya verêne min o Barave de mîyanê veyvî de dîbi. Ez şîbîya veyveyê lajê xalê xo. Def û zirna cenîyêne. Helamedet, tililî. Min nişka ra dî ke şarê veyvî verê xo şa hetê koyê Mizaglû û têfek ra va, “Heso Puskul yeno!” Mertebîyan zî o şinasnê û xo ra Hes xwendî bê nêxwendî bê, ey rê qet ferq nêkerdê. Hema wa pê bihesêne ke dewêk de veyve esto. Wazena Licê de wazena Dara Hêni de yan zî cayêna de bo.

Hes ame. Errik! Ez çi vînena heww? Mîyanê ê koyan de, o geliyo xorî de, citeyê şelwarê sîyayê xasî yê Dîyarbekirî serê qonderanê zincetujanê bereqnayan de dayê xo ra. Mîyêka sipî a birîsmêne mîyaneyê xo ra, serê şelwaran de piştâ; mîyane kerdo bari. Cor de êlegêko kewe û gocagin

serê îşligê çeqerî de dayo xo ra. Her di kalekan ra puskulê rengênê şilabendê torkî helqetnê. Vanê semedê xatirê nê puskulê şilabendê ey bîyo ke nameyê ey bîyo Heso Puskul. Herdîşa xo taştâ, rîyê ey sey qutî berqîyê. Zimbêlî rûn kerdê û tadê. Porê xoyo sîyayo sey qetranî koçerkî qesno, poçax vera dayo, tembûrî bêwayîr rişyay meydanê çarî. Pehe!.. Ganî o wext yew qamera min dest de bibîyêne û min pê Hes biantê. Şima ka bivînê. Ez se kerî? Nika dewran tadîyo. Ez nika şêrî Hesî bi xo ra zî vajî, belkî bawer nêkero. Nika hanî yo piştîya xo şawa dês, destî eştê verê kalekan û mat mendo.

Seke nika bo yeno min vîrî. Hesi vat “Birê, cayê xo de vinderê! Ez binêk kelê xo vêrdî...” Û cêba şelwaranê xo ra yew desmalêka sûra ke dewrê aye pêro bi mûran mûndîbi, vete û kewt sergovendî. Xora cayo ke Hes tede bo kam curet keno ke bikewo sergovendî? Qey rezil nêbeno! Şanê mertebî def cenêne û Pîresinî zî zirna. Govende çend qorî şîyemîye. Canê ci bi germin. Şanî def mîyanê meydanî de cena erd ro û Hesî ra sere şa tê. Birayî hereşanî kerdêne, sey zerencan ”qaqibo” wendêne. Hesî sey mîlçike çil dayê defî ser û ameyê war. Mîyanê kiftanê xo sey tûrê mîyanê awe lerznê. Çaqî sey meqlewî berdê û ardê, lingan erd nêgirewtê. Sêne, lingî, mîyane, kiftî, sere, her yew bi tewirêk reqesnêne.

Govendgêrî pêro cay xo de ronîştê û çepikan cenênê. Kênan dewrê veyvî qefelno. Kênanê Hesîgî, Hendîvî, Mizage û yê Barave. Kêneyî rind ê. La xora veyveyo ke kêneyî tede nêbê Hesî rê çî veyve yo! Şan keno ke defê xo bidirno, zirna fekê Pîresinî de bîya lal. Kêneyî tilîlî veng danê û Hes bîyo har... Vengî yenê:

-Mi çimê to werdî Hesoo!

-Zerenc o zerenc!

Erê, zerenc o. Paştîya xo şawa dêsê mizgefte, çimî xorî de mendê. Ti vanî qey mîyanê nê des serran de Hes bi qasî çewres serre pîr bîyo. Ez ey weş şinasnena. O zî min şinasneno. Şeş serrî verê cû bi. Rojêk şewdirêk rew ez çarrayîrê Seyrantepe yê Dîyarbekir ra vêrtêne û şîne cayê karê xo. Ez çî bivînî! No Heso Puskul û hirê dewijê xo ha yê lewê rayîrî de pilosîyê pê ro. Ti vanî gorre ra vejîyê. Wexto ke min çim vist pi

Vate

ra, min vat:

-Xal Hes!

Ca de pêşîya min ro û sey tutan kurr û berma. Vatê:

-Birê, ma kiştî, ma xesênê... Oy birê, qirbûnê tu bî! Vanê "Şima nûn do terîstû".

Tam vîst û heşt rojî îşkence de mendê. Vêşan, têşan. Peynîya peynîyan de şansê înan bîyo ke nêkiştê û xora nêvetê mehkema zî. Hema wina nêmkîşte eştê binê rayîrê Dîyarbekir-Erxenî û ca verdayê, şîyê. Vîst û heşt rojî binê erdî de, pey beranê asinênan de, mîyanê merreyan, kerm û kêzikan de. Ê destê zebanîyan de helbet. "Cehilme (cehennem), ewca bi" vatê Xal Hesî.

Axir înan dewa Xal Hesî zî veşnê: Wisar bi. Aşma gulane. Tam wextê çînayîşê vaşan de. Dewijî pêro mîyanê hêga û mergan de bî. Wesaîtê rengherrinî têdima amey heta zereyê dewe û uca vindertî. Sey bezreyê pirparî mîyanê dewe ra bîy vila... Ê duyê adirê dewe resa ezmanê hewtine.

Şima zanê? Ez vizêrî şîya ey het. Ey ez nêşinasnaya. Hêna eynî cayê xoyê nikayinî de matmende bi. Min heta xo pê da şinasnayîşî, ez mîyanê areqî de menda. Heş sere de nêmendo. Min yew cixara taviste û naye fek a. Xorî-xorî duyêk ant mîyanê pişika xo. Feteliya min ser û vat:

-Birê, birê, ti zanê? Vanê, xozî bîyê zaf!

Nê rojanê peyênan de meselê xozan kewta ziwanê ey ser. Camêrdêko dewijê Xal Hesî no payîzo peyên de bi dizdênî ya warişto şîyo dewe. Na mesela xozan ey uca ra arda. Goreyê vatişanê ey, hema pê Licê ra bigîrê heta bi Dara Hêni, ê koyî, ê gelî bîyê pirrê xozî. Hengure deresaya û xozî qelibîyê mîyan. Xozan û heşan temamê rezan, mew û mehşêlan pelexnê. Şima vanê qey Xal Hes bîlasebeb qalê xozan keno? Ney. Xozî û heşî verdîyê pê, rezê Xal Hesî mîyanê lingan de şîyo!

Wey Heso Puskul wey!.. Bêveng. Kerranê dêsê mizgefte ra bêvengêr. Piştîya xo şawa dês. Destî binê çengan de bestê. Mat mendo. Nêzana ewnêno kamca ra. Belkî zî qet nêewnêno.

Rojo şeme min kênaya eya pîle Parkê Koşuyoluyî de dî. Rîyê xo boyax de verdabî. Qonderê sûrî lingan de bereqîyê. Gama ke ma têkaleke ra

vêrtî ra, boya lewanteyê aye ra nefesê min çikîya. Awirê ma ginay pê ro. Leze rîyê xo tada. Seke min ra vajo “To rê çi ez se kena?” Gunê înan wa min mil de nêbo, vanê ê kêneyê bînî zî wina qonderanê sûran kenê xo pay. Ez kênananê ey şinasnena. Ê zî min şinasnenê. A serra ke dewe ra warbay û viran resay Dîyarbekir, panc rojî keyeyê min de mêman mendî, heta ke ma yew qula banî înan rê Ben û Sen de kîra kerde. Xora çar kêneyî û yew lajê Xal Hesî bîyê. Goreyê vatişê wayanê ey, wexto ke mîyanê velgecenî de velg birrnayne, “hevalî” amey înan het û vato ke “Ma şima rê sosyalîzm anê labelê gere şima hetê ma bikerê”. Lajê Xal Hesî zî velg ca verdayo û kewto mîyanê înan şîyo. Herçiqaş wayanê ey ey ra vato “Bira, meşo! Ti yew vila tik û tenaya keyeyê ma yî...” zî, ey qet goş nêyayo pa; vato “Hevalî ma rê sosyalîzm anê, ez zî şina hetê înan” û xo dima nêewnîyo, şîyo. Şîyayîş, o şîyayîş o.

Xal Hes vano “Birê, xozî bîyê zaf”. Ez se vajî? Wexto însantî qediyê, heş û xozî benê zaf û rezan pelixnenê.

Dîyarbekir, Gulan 1999

ŞIVE

Şive ke nat ra remê şîye
Rastê koma merreyan bîye.
Tayê ke awir da re yewbînî
Binê lewan ra hurdî huye.

Şive vat ke:
“Lo nanohuşkewer merre!
Kerem bikerê biêrê zere.
Ewro dinya, meşte axret a;
Min ra mekerê gazin-gerre.”

Merreyî vat ke:
“To ma ser ro kerdo hewt-heşte
Ma timî bi boxmeyan rîye eşte.
Keso bêbext pirdo asin bo kî
Payna ci nêdîno ewro-meşte.”

ÇEKO

Şive vat ke:
“Ez naye zere û can ra vana.
Ewro îqrar, soz û bext dana.
Naye ra tepîya embaz îme
Ez kerdişanê xo ra zaf poşman a.”

Çim-burîyî nayî werê merreyî,
Desinde birnayî gazin-gerreyî.
Înan virare fişte re yewbinî ra,
Ox! Amê werê Şive û merreyî.

EZ Û YEŞİL HELIKOPTERE DE ⁽¹⁾

Hişyar PIRAN

Yew şefeqê ez û cinîka xo ma şî Pîrajman ⁽²⁾. Cinîka mi nêweş a, ez aye bena Pîrajman, Ziyara Pîrajmanî ser ke weş biba. Xebera pîyê mîinan çin a. Ma ra vêşêr kes nêzano. Tena mi mêrrîya xo ra va:

-Damêrrî, ez Muruweti bena Pîrajman, wa xebera to biba. Sewke çî bi, vaje "Nêweş a, şîya zîyare ser".

Naye ra teber ne xebera yewî esta ne zî sewbî çî.

Ma şî Pîrajman, ma şî yew keye. Wayîra keyeyî bin de nêvana "Şima se kenî, çî kenî, çî gêrenî?", tena werê ma dana ma. Hetê êreyî (yerî) ra mi va:

-Emcinî (emcê), kes dewe de esto?

Va:

-Willay Rozerîne ⁽³⁾ û Zelale tîya (ewta) yî.

Mi va:

-Vaje "Mêmanî ha keyeyê ma de yî".

Va:

-Ma rewna vato lacê mi. Yîni va "Wa bipawo! Heval Hemze ⁽⁴⁾ vano ez yeno Umerî veyneno".

Mexrebê Rozerîne amey va:

-Şima xeyr amey.

Ma va:

-Xeyrî mîyan de ba.

Tira pey va:

-Muruwet, ti bê ma şêrî, wa Umer bipawo! Ma şonî Zelale gênî saete heşt de yenî.

1. Nê hedîseyî sibate û adara 1993 de qewimîyay.

2. *Pîrajman*: Yew dewa Pîranî ya.

3. *Rozerîne*, Çermûg ra ya; nameyê ayeyo rastikên (raştikên) Şermîn Begirdag o.

4. *Hemze*, gerîllayêko pîranij bi. Nameyê eyo rastikên Zulkîf Aldemir bi. O 1998 de Dêrsim de şehîd bi.

Şî û heşt de amey. De cinî xo rê yewna ode de wayîra keyeyî reyde (reyra) ronîştîbî.

A şewe "datîzayî" (embazî) saete new de amey. Saete new de kutikê dewe laway. Emcinî (wayîra keyeyî) va:

-Lacê mi, hûnî yî yenî; nê m seetî lawayîşê kutikon ra pey ê keye resenî.

Rasta (raşta) zî tam nê m saetî ra pey ber abi, amey zere.

Înan ra her yew yew pehewan bi, sey dehlêre dergî bî; çimê înanê sîyay sey zernê "bêşbînî" beriqîyaynî. Boya yabanî, boya koyanê Kurdistanî înan ra ameynî. Wexto ke amey zereyê keyeyî muy mi bî sey teluyan. Wexto ke rayîr ra şînî kê vatinî qey erd recifîyêno. Wende bî. Tayêne mektebê doktorîye, tayêne yê sawcîyîye, malimîye wendbi. Hafîzê dinya bî, ewlîyay bî.

Amey zere, ronîştî. Betelîyaye bî. A şewe ma tereqna hetanî saete duyes. Şiyarî va:

-Umer, Hemze rayîr kewto yeno to veyneno. Vato "Wa bipawo, nêşêro Pîran hetanî ke ez bêra" û vato "Sulfîrîk asît, toz û çîyo bîno ke ardo wa teslîmê to biko".

Înan çîyê xo girewt (girot) şî. Têra (yewbînan ra) durîkewtiş zor bi la ganî bişînî.

Roja bîne Hemze ame. A şewe ma hetanî saete şeş ronîştî. Demo ke şînî va:

-Ma şima rê dolmîşe eyar kerda, şima rew bena. Eke erebe (ereba) saete şeş de nêame şima peye şêrê.

Şefeqê saete şeş de, çewres û panc deqîqey şiyayîşê datîzayan ra pey, beno ke hema pey Pîrajmanî nêresaybî, yew gumî amey. Yew gumîya ke zereyê Pîrajmanî de kes hîss keno. O hing de emcinî cinîya mi ra va:

-Keynay mi, şaş fam mekî la na gumî ver bi dewe yena. Dolmîşa şima zî ha nêamey, wardî peye şêrî.

O hing de yewî ber kut, va:

-Ereba hûnî ya şima pawena. Hadê lezi "areme" yeno dewi!

Ma vazday şî wenîştî dolmîşe. Erebe rayîr kewt. Rayîr ra mi Muruweti ra va:

-Muruwet, zanî ti nêweş a û ma amey zîyare ser!

Va:

-Temûm.

Ma hetanî ke Gomeyê Herîdanî ⁽⁵⁾ resay tam vîst hebî helîkopterî şî Pîrajman ra nîştî. Şofirê ma texmîn kerd ke rayîrê Kormîgî ra zî cemseyî û cîpê cendirman yenê, cûka ma rayîrê Mizira ⁽⁶⁾ ro şî. Yanî rayîro ke şono Xaçek ⁽⁷⁾ û Şingirîng ⁽⁸⁾.

Dolmîşa ma rayîrê Mizira ra vejîna qayme, yew helikoptere zî dolmîşe taqîb kena. Helikoptere leweyê qaymeyê Mizira ra nîştî û ma zî qayme ro vejênî. Senî ke helikoptere nîşte, mi destê Muruweti girewt ma xo dolmîşe ra eşt diwar (war) û ma vera xo taday seracêr, ma şî. Mi tanekê (cêbê) xo veng kerdî, çîyo ke tede bi dekerd binê yew kerra. Mi va:

-Muruwet, biewnî ti nêweş a; na yew serre ya ma zewijîyayî, ma rê gedeyî nêbenî, seba naye ma şonê Zîyarey Şêxî ser şîfa gêrenî. Zîyare zî hanî ya Pîrajman de ya. Ma ewro keye ra vejîyayî û ma şonî zîyare ser. Ma şonî Pîrajman. Meterse! Eke ti nê îfadeyî ra vîşêr sewbîna çî vaja ti hinî mi xora nêveynena, to zî kişenî. Temam Muruwet?

Muruweti va:

-Temûm, ez inê îfadî ra vîşêr çîna nêvûnû. Sewki to bixapênî to ra vacî "Muruweti ûna vato, ayhewa vato" bawer meki! Mi ra emîn bi!

Muruweti ke no vatişê xo mi ra va, ez rehet bîya.

Helikoptere, dolmîşa ke ez tira peye bîbîyo edîlnay (vindarnay); ozel tîmî wenîştî dolmîşe, Mizira ro acêr hetê ma ra yenê. Dolmîşe amey resay ma. Mi destê xo hewa na, dolmîşe edîlnay. Çimkî mi zana ê vîndenî û ma gênî benî, cûka mi verê înan dolmîşe edîlnay. Yew ozel tîmî va:

-Ooo, hayir ola, yolculuk nereye? Bu sabahin köründe nereye gîdîyorsunuz?

Mi va:

-Walla çocuklarım rahatsızdır, Zîyarey Şêx'e gîdîyoruz. Yolda yürüyemiyor, bîzî arabaya alsanız, sevînîrîm.

Tabî ez zana ê mi benî la ez vana belkî ez bifilitîyo. Heto bîn ra zî ez

5. *Herîdan*: Yew dewa Pîranî ya.

6. *Mizira*: Vakurê Pîranî de yew ca yo.

7. *Xaçek*: Yew dewa Pîranî ya.

8. *Şingirîng*: Yew dewa Pîranî ya.

seke îfadeyê xo hazir biko.

Ozel tîmî va:

-Tabî, tabî canim seni de kariyi da sevîndîrîrîz. Hele bîn, bîn Ömer Efendî!

Ey ke nameyê mi da, seke cor de yew sitilê awa serdine mi ro kî. Mi va qey embazanê dolmîşe nameyê mi dawo vato "Umer nika dolmîşe ra peye bîyo". Lakîn ez şaş fikirîyaya. Ez ke wenîšta dolmîşe dewijan qoltixê xo da mi, seba ke cinî mi reyra bî. Mi dî -Hûmay rehma xo bide biko-Ihsan Alankoyî⁽⁹⁾ va:

-Umer, geçmiş olsun. Hanimin nasıl hastadır?

Ozel tîmî va:

-Sus lan! Kîmden îzîn aldın da geçmiş olsun dîyorsun?!

A game mi fam kerd ke Ihsan se vano. Yanî vano "Ma çî nêvato".

Çunke wexto ke mi xo dolmîşe ra eşt mi va:

-Mevajê ez dolmîşe wenîşte bîya, ez dolmîşe de nêbîya, tamam!

Dolmîşe de des-pancês tenî bî, hemîne va "temûm".

Welhasilî, ma şî Pîrajman, mektebî ver de rîyay (robî). Norûdora dewe sirf esker û helîkopterî bî. Kesê ke mi şinasnay nê bî: Başçawiş Ferhat, Bînbaşî Ersan Topçuoğlu, General Bextîyar Aydino ke badê Licê de kişîya û Mehmûd Yildirimo ke bi nameyê "Yeşîl"î yeno şinasnayîş.

Ma ê kesê ke dolmîşe de bî berdî dêsê mektebî het. Ersanî Yeşîlî ra va:

-Umer no yo!

Yeşîlî ez yew-di gamî berda aver, va:

-Umer, Umer, Umer ti weş î?

Û ez ê bînan ra durî vista ke ma nêşîyê (nêşînê) yewbînî de qalî bikî.

O hing de yew eskerî va:

-Temam, çike dewijî estî hazir î! Yew cinî tena keye de menda, a zî nêweşa gedan a (hemîla ya), nêşîna bêra. Yew zî refaquetçî het a, cinîke belkî bixelisîya (doman bîyara) komutanê mi.

Yeşîlî bi qîrrayîş va:

-Bextîyar, nê eskerê ehmeqî ra vaje wa şêro a cinîya hemîla bîyaro!

A cinîke hemîla-memîla nîya. Leze a orispî bîyarî! Û dewijan ra zî cinîyan û camêrdan, kênekan û lajekan yewbînî ra cîya bikî!

9. *Ihsan Alanko*, Pîran ra lajê Fikrîyê Huseynê Elî Şewqî yo.

Esker şî ke cinîya hemîla bîyaro. Yeşîl zî nê qiseyanê (qalanê) xo ra pey şî raywananê (rêwîyanê) dolmîşe het. Çimê ey cinîya mi gina, va:

-Bê tîya!

Muruweti şîy ey het, va:

-Nameyê to çi yo?

Aye ke nameyê xo va, ey va:

-Umer çiyê to yo?

Muruweti va:

-Mêrdeyê min o.

Gelek bi ihtîmam destê aye girewt, arde mi het. Bi yew dest destê Muruweti girewt, ez zî dekerda polê xo yê bînî û ma mektebî ver ra çarnay. Va:

-Şima her di zî dolmîşe reyde şînî Pîran. Dêmek şima emşo birayê Umerî Zoranî reyde gorişmiş bî. Wina nîya Muruwet?

Muruweti va:

-Ney, ma dolmîşe reyde nêşînî Pîran ke, ma Pîran ra omeynî. Biray Umerî zî Zoran nîyo Muzaffer o.

Yeşîlî va:

-Başçawiş Ferhat, hey (hela) raywananê dolmîşe ra biperse veynî nê dolmîşe reyde şînî kure!

Ferhat ame û va:

-Ney, nê Pîran ra ameynî, dolmîşe ê xo reyde ardî.

Yeşîlî va:

-Muruwet, Zoran nameyê Muzafferî yo û ez herunda pêrê to de ya. Ti zî zana ke nameyê Mizoy Zoran o. Eke ez hewna (reyna) çiyê bipersa û ti mi rê rast (raşt) nêvaja eyb beno, wina nê? Hî? De vaje!

Muruweti senî ke va:

-Willay ez newe to ra pey hes...

Nêverda a qisaya xo tamam vaja, mi ra va:

-Umer, ti cinîya xo rê tikê (tenê) şîretan bike û şima her di min û emranê mi goşdarê! Temam?

Mi va:

-Temam.

Eskerî kênaya Şêx Feyzîyî (10), Fatma Bîlgîne arde, Yeşîlî va:

-Fatma, nê zî pîranij î; biewnî, ti nînan şînasnena?

10. Şêx Feyzî, birazayê Şêx Seîdî û lacê Şêx Evdirehîmî yo.

Fatma va:

-E, hema wexto ke ez keye de bîya o wext ra ez înan şinasnena. Mi sewbî nê nêdîyî!

Oxmona ke o û Fatma yewbînan weş şinasnenî. Cinîya ke enê (goya) to rê hemîla ya zî Fatma ya. Ê xebera mêrikî esta ke a qestî (mexsus) vana "Ez hemîla ya". (Fatma yew dem ra pey fek îtîrafçîyîye ra vera da, la ez pey se ka!)

Yeşîlî destê Fatma tepîşt û berde cinîyan mîyan, va:

-Fatma, nê cinîyan ra Rozerîne û Zelale kam î?

Fatma destê Rozerîne girewt arde û va:

-Ez Zelale nêşinasnena, mi qet nêdîya.

Hûmay kerd ke rasta çî rey (caran) nêdîbî. Nêke ka nika Zelale zî sey Rozerîne hîris û şeş serrî ceza bora.

Ma hewna Xal Mustafa Ceylanî reyra amey tê rî. Fatma Xanime nameyê Xal Mustafayî zî dayo. Ez, Rozerîne û Muruweti ma temaşeyê Yeşîlî kenî. Yeşîl gama ke tikê ma ra durî keweno, Rozerîne hêdî-hêdî Muruweti ra vana:

-Muruwet, biewnî îfadeyê xo hawayo ke Umerî ti bander kerda (musnaya) winî bide! Eke ti vaja "Ez Rozerîne şinasnena, mi a dîya", ti mi nê, xo rê xo û mêrdeyê xo veşnena ha! Ê her di hurdî-hurdî (wirdi-wirdi) qalî kenî.

Hîrê eskeran pey tuwaletê mektebî de Xal Mustafa vewre ser o feknur vistbi (eştbi), bi îzima soba ya kirre (kilme) û girçikine qorrikê ey kutinî. Inan Xal Mustafa kut, kut, kut, xereqna û a vewre ser o vist. Ez, Rozerîne û Muruweti ma temaşe kenî. Rozerîne va "Herhalde Xal Mustafa merd".

Rozerîne û Zelale "Partî/Cephecî" bî, her dîyan zî unîversîte qedênaybî. Şeştî û şeş hebî merdimê sey mi taneka xo ra vetinî. Yew cinîya sey Rozerîne ra ganî kes tena nêvajo cinî. Eke axret de mi ra bipersî vajî "Hezretê Hewa kam a?" Bêguman ez do (ko) vaja "Rozerîne". Sey aye yewda zerrîpake dinya de çin a.

Welhasilî, ê ciwanî zî sey Xal Mustafayî hal ra vistî la Xal Mustafa pîr bi. Yew ez zana yew zî o zano ey hîna verî çî eşkence dîyo. Labelê o sey mi ciwan nêbi.

Hetanî êrey a dewe çî kutiş werd çî nêwerd! Na qala Xal Mustafayî ma zî vajî: "Ya Ella ya sebir!" La ma se kî?

Saete bîy hîrêyê êreyî, Yeşîlî emir da Bextîyarî, va:

-Bextîyar, ma Rozerîne, Muruweti, Umerî, Mustafa Ceylanî, Evdîrehîm Uygunerî (birayê ey Karker gerîlla bi) û Fatma (yewna-dina kesî zî bî labelê nameyê înan nînê mi vîr a) xo reyde benî. Çi ke eskerê estê, çi ke cemseyê ke estê wa helîkopteran ra pey rayîr bikewî. Ez, ti, Albay Eşref, Fatma, Umer, Rozerîne, Muruweti û Mustafa Ceylan ma helîkoptera tewr peyêne wenîşenî. Eke yewer tek yew fişeke ver helîkoptere bido, şîma Fatma ra teber ê bînan hemîne zaf berzîye ra erzenî fişekeştöxan rê! Temam?

Bextîyarî va:

-Temam.

Helîkopterî yew bi yew weriştî, ma zî a peyêne wenîştî û şî leweyê koyê Pîrajmanî ser ra gêray, gêray; dima ma Vêrdanî ⁽¹¹⁾ ser ra berdî Dîyarbekir, Qolorduyê Hewtine û weyra helîkoptere nişte, ma peye bî. Inan Fatma girewte berde werd (wer) û ma zî weyra ê serd û puk de edilnay. Eskeran norûdora ma de yew helqa bestibî, qîseyê pîsî Rozerîne û Muruweti ra kerdinî. Rozerîne Muruweti ra va:

-Muruwet, nê vanî "Tîyay şîma, ucaş şîma" (ewtay şîma, ewray şîma), wa vajî, moralê xo meherimne; wa rîyê to sur nêbo, winî hina keyfê înan yeno. Ê se vanî wa vajî, ti bipeşmirîye, wina bike ke wa ê bicelî (biteqî)!

Muruweti va:

-Temûm.

Inan ke wina kerd, eskerî yew dem (deme) ra pey vindertî. De rasta sewke tersa ê eskeran amîranê înan ra çînê bînî ka bînamusî rasta-rast biperî ma ser.

Welhasilî, pîstê helîkoptere ma ra asaynî, ma ewnîyay ke tayê komutanî ver bi ma yenî. Amey, amey nêzdî ma; yew sereyê herîyo ke yew rojnameyê Sabahî dest de bi va:

-Rozerîn, al bu gazeteyî, bu sayfayi oku! Bunlari sen öldürdün, barî hünerîni oku!

Rozerîne va:

-Ben bu şerefsîz, alçak, renklî gazetelerî okumasini bîlmîyorum. Bunu adîler okur. Bana sîyah-beyaz gazete getîr, okuyayim.

Û bîye rojnameyî ro dirna, kerd di jey (cay). Ê rutbeyîni zî yew sîla

11. Vêrdan: Yew mezraya (dewa) Pîranî ya.

day Rozerîne ro û ca de dest bi çimbestişî kerd. Inan semedê bestişê çimanê ma tayê girêşî (girişî) xo de ardibî. Eskeran çimê ma bestî û ma berdî yew ca. Weyra ra pey zî yew makîna arde, ma dekerdî berdî yew qışlaya eskerî. Cayo ke ma berdî zaf durî nêbi. Ez vana qey ma berdî qışlaya eskerî ya ke nêzdî Ofisî ya. Cayo ke verî ma berdî Çewîk Quwet bi. Na rey (in hew) qışlaya eskerî bî. De esker heywanî maneno! Tam dewar!

Ma senî weyra resay ma tê ra aqitnay! Çimî beste yî. Yewî va "Soyun, herşeyînî çikar!" De ez hinî bi tecrube yo, sey reya verêne şerme-merme çin o. Heqa Ellay, ters zî çin o. Willay mi heme çiyê xo vetî. Yew qulpê berî da destanê mi û va "Bunu tut ve yerinde koş!" De vazde ha vazde.

Yew zeman ra pey ê xenzîrî yew tuwalet de awi reyde ez "honik" kerda û berda "Fîlîstîn askisi". Cereyanê elektirikî daynî heşa mîzîyê mi û vatnî "Vaje, şima çend bira yî? Şima ra çend kesî teber ra yî! Ti zî ê hêrîşê roketinî de bî yan nê?" Persanê inasarênan persaynî. Ehmeq î.

Derdê serê derdan cinîka mi zî arda mi het, aye bermî ro kenî, enê (enî) to rê sirran bander benî. Vanî qey namus tena mîyanfaqanê cinîyan de yo. Namusê mi reyde mi tehdît kenî. Xenzîrî namus ra çiyê fam bikî hewna kes ka vajo. Welhasilî, eşkenceyî devam kerd labelê ez tîya de hina zaf behsê eşkenceyî nêkena.

Dima Yaşar lajê Huseynê Hesê Zeftî ⁽¹²⁾ ard. Yaşarê Huseynê Hesê Zeftî yew îtîrafçîyo yeman o. Fatma û Yaşarî ma ser ra çarnenî. Yaşar qirşikan dekuweno pîrnikanê Qasim Xocayî ⁽¹³⁾. Qasim Xocayî celîyayîşî ver aqilê xo perna (xînt bi).

Ez hîris û yew roje a qışla de menda. Ez tena behsê yew roje kena. Tek yew roje.

Hucraya mi qatê corênî de hucraya pancine bîy. Fatma Xanime çî ke pîranijî estî pêro ardî Dîyarbekir de, qışla de pêser kerdî.

Yew şefeqê berê hucraya mi abi, yew mêrdeko pîr ame zere. O dawo hucraya mi. Mi va:

-Merheba xalo.

-Merhaba lajê mi.

Xaloyî va:

12. *Yaşarê Huseynê Hesê Zeftî*, yew pîranij o. Hesê Zeftî gawanê Mehlaya Mehmud Çelebîyan bi.

13. *Qasim Xoca* (Kasim Arikan), Xaçek ra yew mamoste yo.

-Ti ewro çend o tîya yî?

-Willay xalo, de to ra aseno, tîya tarî yo; ez ne zana ewro çend o ez tîya ya ne zî ez zana nika roj a yan şew a.

-Qusurê mi meewnî, mi nêzana; mi bizanaynî ez ka nêpersa.

Dima va:

-La lajê mi, ti kure ra yî?

-Ez pîranij a, xalo.

-Ti kirdkî zanî?

-Eya xalo, ti kure ra yî.

-Ez licêyij o.

-De ma hinî xo rê kirdkî xeberî bidî. Wîî, çend talihê mi esto!

Xalo muxtarê verênê dewa Endif o ⁽¹⁴⁾. Nameyê ey Mustafa Yalçiner o. Mustafa Yalçiner yew şêr bi, bawkalê şêran. O şêrê Kurdîstanî bi. O sey dara gozêre bi esl û fêsl bi.

Çi rey kesî ez nêberdinî aw nêdaynî mi labelê Xalo her roje vera daynî. Ey ra vatinî "Vazde, leze şo tuwalet bê!"

Xalo şînî tuwalet. Berê kenefî ver de tenekeyê çopî bi, bi pancan ê tenekeyî pişortîya şarî, riz-mizo ke mendo arê kerdinî; dekerdinî tanekanê xo, ardinî dekerdinî qirika mi ke ez pê nêmira. Ey vatinî:

-Umero! Willay ez to ra tersena, ez vana ti go (do) çimanê mi ver de bimirî!

A pîsiye (pîsey) çop ra ardinî daynî mi, vatinî:

-Bêhemdê xo zî bibo ganî ti borî (biwerî) lajê mi. De bore, zerrîya mi meverde, mi uzmîş meke!

Ez bane (rut) bîya labelê cilê (kincê) ey pira bî. Şewe ez dekerdinî verika xo û vatinî "kuff, kuuff", bi hilmê xo ez germin kerdinî. Vatinî:

-Lajê mi, meterse, çiyê nêbeno; ma go tîya ra vejî! Key ke ma vejîyay ti ganî bêrî Licê, ez to rê qarme, patîraya toraqî û kelpaçe pewjena.

Nê qiseyan reyde Xal Mustafay ez mird kerdinî.

Ma vetî mehkeme. Fatma Xanime tay erşawitî hepisxane. Des-pancês tenî şî hepisxane, des-pancês tenî zî vera dîyay. Ez, Qasim Xoca (Mudurê Millî Egîtîmî), Umer (Muxtarê Xaçekî), Şukrî Akgunduz (Mudurê

14. *Endif*: Yew dewa Licê ya.

Daîreyê Nufusî) ⁽¹⁵⁾, Keyeyê Gureyan ra Remzî (Mudurê İlkogretîmî), Zekî Akkurt (Mudurê TEKî) û sewbîna gelek kesî vera dîyay.

Berê Dewlet Guvenlîk Mahkemesî (DGM) ver de "İstîklal Marşı" wanîyêna, pîraniyî temaşe kenî. Welhasilî, ma vera day. Dîyarbekir de, berê DGM ver de, şewe saete duyey de, se hebî pîraniyî eyelanê (domananê) xo pawenî. O tarî de mi dî ke ê se kesî hêdî-hêdî ver bi ma yenî. Her kes gedeyê xo gêreno. Hac Zilfoy Mehmedê Mistê Eyşane welwele visto ê cayan ser, vano "Weyy Şukrî mi! Şukrî mi!" Lakîn çimê mi tena nêzdî veynenî, ez nêşîna durî ra merdimî bişinasna. A game mi eşnawît ke datê (apê) mi vano:

-Umer kora wo Umer? O vera dawo yan nê?

Mi perseno la mi nêşinasneno. Mi va:

-Dato, ez a, ez Umer a!

A game destê mi girewt, dekewt binê çengê mi, va:

-Lacê mi, qedîya, meterse, hinî qedîya!

Enê to rê moral dano mi.

Mi dî babay datê mi ra va:

-To Umer nêdîyo?

Datê mi va:

-Ti Hûmay kenî Hesên, hela çimê mi nusxon î qey ey to zî nusxon î?

La încey (nika) ino kûm û binê çengê mi dî?

Ê inahawa goya mi ra vanî "Wezîyetê to rind o la çimanê ma de qusur esto cûka ma to nêşinasnenî". La ez zana ke ez merdimîye ra vejîyaya, meymunan manena.

Welhasilî, babay ez dekerda verika (virara) xo, ma teksî wenîştî. Teksî de, verika babay de mi va:

-Ez rakewena.

Va:

-Rakiwe, ma încey şonî Baxlerû (Baxleran), meyştî ma to benî keye.

Mi va:

-Muruwete se bîy?

Va:

-Ti Muruweti meraq meki, a rewna vera daya.

Ez wina ca de xu de şîya.

15. *Şukrî Akgunduz*, yew pîraniyî o.

Ūate

Ez xo aqilîyaya ke şefeq o, ez hanî ya yew keye de. Ez yew hawayo ecêb norûdora xo ra ewnîyêna, ez kesî nêşinasnena. Mi dî ber abi, ez dekerda verika xo, berda dekerda teksî; ma şî Pîran.

Ma ke Erxenî resay, mi ferq kerd ke datê mi seke biwazo mi ra çiyê vajo la qale xo fek ra çarneno, nêşîno vajo. Mi va:

-Baba, Dato, eke çiyê esto, vajê!

Datê mi va:

-Lacê mi, de ez zûnû ma pêro decenî feqet ma se kî; embazê to Yunis⁽¹⁶⁾ roj-taştere Alîndoq⁽¹⁷⁾ de, "çatişma" de kişîya.

16. *Yunus Balsak* (lajê Paşa Balsakî), gerilla bi. 1993 de şehîd bi.

17. *Alîndoq*: Nêzdî Pîranî de yew ca yo.

DENİZ GUNDUZI RA DI ŞİİRİ

NIXELESİYA HENA

Ti uca qorîyan de zê usarî war ke hîsîran
Ez tarîx ra vejîyo amo, tam panc sey serre verî ra
Dirnay pelê tarîxî henî vejîyo amo.
Pelî bi cucukî azmên de, henî vejîyo amo.
Remo ciwanî dima.
Remo ê dima
Remo ke o mi çim de waye bî.
Pêguret porê eyo (dêwo) kewî ra
Henî vejîyo amo, mîya mi de qirime.
(Mi ke dest nina pira darikêde şîlanan.)

Ti qorîyan de bike virana xo û bilawne hewran.
Çiqas ke dej esto, çiqas ke poşmanîye bi (ebe) dîna
Ez virnîye qaytê der-dorê xo kerî nîya binê çiman ra.
Rûyê mi de nêmhuyayîş zê gamêşqiranî bimano.
(Bimano ke domanî mêrê xapnayene.)
Urzerî revokîye berzerî veyşanîya xo ver.
Dima, camerdîye bikerî çarixanê lingan.
Dima bifikirî: Qey hena bajêrî niveşê?
Qey hena fabrîkay dû kenê,
Rayî çi ra nidarîyê we hena?

Miya xo de dest berzerî darikê şîlanan
Ke tam o taw bibo qirime.
Fekê xo bino ro çerx de
A çerxî biwero (buro), çerx aye.

Zur ke sey şimşêrêdê tujî yo.
(Bajêrî kenê yew rûyê însanan.)
Lê virana dîna ya germine de zur
Bi hezar zamet xo dano wa.
Ma vajîme vano: Roje vist û çar saetî ya
Na kî kena hîrê vardîya.
Vindê hona nixelesîya
Dormê tîje de kewta gujîkê dinya.
A yew (jû) gujîka xo yew serre ya
Ti ke çiqas kewta dûrî a virana germine ra
No veng hondayê beno nîştkek.
Axirî pancikanê bajaran de no veng
Indî beno darikêde şîlanan.
Bikîyo ro destê kamî o şimşêr, ey keno rindek.
Ê binî hetanî ke lewî reştî hard, ey (dê) ver de benê çewt.
Lê oyo ke dest erzeno darikê şîlanan
Xo de, dîna de raşt-raşt şerêde giran der o.
Qirman sûno, o bi didanan.
Lewan ra raver ê didanê ey
Aye ra xof cênê hetkarê rindekî ey ra.
Ê kotî bivînerê, şanenê kemeran.
Lê seke telîye xo berzo ra destan
Henî kemerî niginenê ey ra, o gineno kemeran ra
Coka, bêçare qirimê çerxî wena xelesnena.

Aye de
Bajarî defê nat û dot lerzenê
Fabrîkay dû qilotnenê ra
Rayî indî şorê biresê kotî hena...
A taw bê ti lewanê mi bilawne, ca verde indî hewran.

Anqara, 08.09.2000

ÖZLEME RÊ GOŞARE

Ti mevînere kî darî rengê kemanî der ê
Mehesnere kî koyî nîya ênê ra zon
Çeqer vano "Mi mekişerê, lajê vayî yo ez.
Birayê şilîya kewîye yo, mi mekişerê."
Dest erzeno ra porê surî
Sur xo-xo de berbeno
Gonîya hardî şimeno xo-xo de
Axû dano arê pelanê xo de
Seba kîştene, seba kîştene.

Erê! Erê! Erê!..
Ti mevinere kî darî rengê kemanî der ê
Deştî, koyî rengê kemanî der ê
Nê reng ê her tim mi kenê kerr
Uca vindeno, lewê çeqerî de
Domanêde seretîk o, domanêde soseret
Mi meberê, mi dûr mekerê
Lajê koyan o ez
Birayê vara zerrehîraye yo, mi meberê
Çimê mi vengê kemanî der ê
Porê mi de hezar çemî gimenê
Bê serê zanîyanê mi de çimanê xo binêwe
Binêwe ke nê bijangê to yê şithelalî
Zerrîya mi de adir bikerê we.

Hey lê! Hey lê! Hey lê!..
Ti mevinere kî to mi ra, mi to ra tirnenê
Mevinere kî şit û amênê ma heremnenê
Dest ver şanê, meverdê, dest ver şanê!..
Lewanê xo yê tenikan bîyare tam serê lewanê mi de rone
Henî rone ke
Hakimê heq û neheqê hetanî serê zerrîya xo yew biterserê
Henî rone ke
Amênê ma, şitê ma bîyaro we
Henî rone ke
Porê ma bibo kardiyêda tuje yewbînî (jûbîn) dest de
Ti a taw bîvînere ke hey lo!..
Darî rengê kemanî der ê
Kişiyayene tomet a çeçerî rê...

Izmîr, 07.01.2001

ŞAIRO NAMDAR SAYDER

Mûnzûr ÇEM

Şairê mayo namdar Sayder (Şah Heyder) dêrsimij o. Nameyê dewa (mezraya) xo Gomê Seydûn o. Na dewe, qezaya Dêrsimî Pilemuriye ra gîrêdayî ya. Hesnayena (eşnawitişê) mi ra gore nameyê piyê Sayderî Usên o. Keyeyê (çêyê) înan ra "Çê Avasê Xidirî" vajîno. No keye, keyeyêde kurêsiz o. Yanî goreyê bawerîya elewîyan, mensubê nê keyeyî merteba pîriye û rayberîye der ê. Şaro ke nas keno, vatena înan

ra gore Sayder waya Sey Qazîyê Gemike Xece de zewejîyaye bîyo û demêde derg lewê ey de mendo. Sey Qazî şairêde namdar o. Goreyê fikrê mi, o hostayê şairanê Dêrsimî yo. Sayderî çend lawikî (deyîrî) vatê, kes nêzaneno. Sey zêdeyê şairanê ma, ê ey kî (zî) zaf şîrê xo bîyê vîndî, destê ma de çend nimûneyî mendê. Bingeyê temaya lawikanê Sayderî heskerdiş o. Labelê winî (hen) aseno ke pêrodayîşî ser o kî lawikê ey estê. Mavajîme ke lawika Sêvdînî, no het ra nimûneyêda balkêş a. Çiqas ke lawikanê Sayderî de temaya bingeyîne heskerdiş o kî no nêno a mana ke o şarê xo ra durî vindeno. Cinîkêda hunermende senî cacim û kilîman neqşnena, o kî winî (o tore) eşqê xo û rewşa şarê xo yewbînî ra girê dano. Sayder renganê xo zaf bi dîqqet çînenno we, cacim û kilîmanê xo bi hostayîyêda girde çînenno ra, tîtikneno. Şîra ey de her kemere (sî) hurendîya xo der a, her teyr refê xo de firdano (firreno). Şîra Sayderî ya tewr namdare "Canê Canê" ya kî "Canî Canî" hostayîya ey zaf eşkera ana verê çîman. Şairo hêca, na lawike de her çî ra aver, yara xo ca bi ca, dîyar bi dîyar fetelneno (çarneno) û kotî (kure) ke çîyo rindeko giranbaha

esto, beno ro ci. "Canê Canê" ya kî "Canî Canî" nîya dest pêkena:

Erê canî canî
Melema mi canî
Fekê to qutîye
Didanê to mircanî
Çimê sîyayê gilorî
Burî ser ra qêytanî
Sirota to vêsena
Soya Gimisxanî
Pirnika to pon a
Qundaxê Yunanî
Porê to hen ke nerm o
İpegê Suka Wanî
Sarê to ser o wanîno
Yetîmxanê Elemanî
Nameyê to giran
Nêşkîn biwanî
Şênê to sîs keno
Vora Koyê Mircanî
Tam dano fekê îsanî
Zê dendikê goza Hîndîstanî

Çîtur ke naca de kî aseno, Sayder her parçeyê leşa "Cana xo" beno ro çiyê:

Fek qutî ya, didanî mircan ê. Sisikîya sêneyê aye vora (vewra) Koyê Mircanî ⁽¹⁾ ya, sirota xo sey (zê) saya Gimisxanî (Gumuşxaneyî) vêsena. Porê xoyo nerm şîyo ro îpegê Suka Wanî, sêneyê xo tam dano ra fekê şairî, sey dendikê goza Hîndîstanî. Pirnika yara şairî pon a û menda ro "Qundaxê Yunanî." Sereyê aye ser o wanîno "Yetîmxanê Elemanî." Oyo ke hurendî ama eceba "Yetîmxanê Elemanî" çik o, lazim o ke merdim ey ser o çend çekuyan vajone. Herbê Cîhanî yê Verênî de almanî û tirkî pîya bîyî. No herb de zaf merdimî ameyî kîştene, zaf domanî bê pî (yetim) mendî. Winî (hen) aseno ke o dem Almanya seba domananê ke pîyê xo herb de kîşîyê yetimxaneyî viraştê. Şair kî naca de qalê înan keno.

Şair mesela eşqî de fizilîya şarê der û dormeyî ser o kî vindeno, gerre

1. Koyê Mircanî: Mîyanê Dêrsim û Erzinganî de, sîlsîla Koyanê Muzirî de cayo tewr berz o.

û gazîyanê xo keno. Lawike de tayê çekuyî estê ke na rastîye rindek (weş) anê verê çiman.

Destê xo destê mi ke
Ma şîme zerrê banî
Hetê mi ser vinde
Ez lewê pira nî
Va ke: "Lawo, lew mi ra mene
Beno qir-qotik kuno der û cîranî
Heq adirê der û cîranî wedaro
Ça min û to rê honde bîyê bêdermanî?"

Heto bîn ra şair tenge der o. O bi yare ra yewbînî ra hes kenê, wazenê ke rojê ra raver biresê miradê xo labelê tengane û astengî nêverdanê. Nêverdanê hama o kî peyser game nêzereno, xo ver dano:

Serva canê to mi veta
Di bîçîm tezkera Hemilkanî
Sanê çêverê dewlete
Nameyê na îsanî
Ez û ti beme sileciyê Estemolî
Nîseme ro Vapura Trebzani

Seke şîre de kî belu beno, şair xirabiya der û cîranan de çare nêvînenno, wazeno ke welat ra durî kuyo; no sebeb ra kî yara xo rê tezkera Hemilkanî keno hazire. Fikrê xo wîni (henî) yo ke sifte ro Vapura Trebzani (Trabzonî) nişênê, şêrênê İstanbul, uca ra kî şêrê Amerîka ya kî bi vatena şarê Dêrsimî yê a roje Hemilkan. Şair Amerîka wazeno, çike no welat cayê ke o zaneno, pêroyîne ra durîyê o. Heto bîn ra Amerîka ê serran de mîyanê şarê Dêrsimî de populer bîya, xêlê dêrsimijî şîye uca, gureyê (xebitîyayê). Peyê cû, înan ra tayê peyser amê tayê kî nêamê, uca mendê. Şîra Sayderî de noxtayanê tewr muhîman ra yewe kî vateyê ke xoceyê musulmanan û keşîşê xirîstîyanan ser o vajîyê yê. Nê vateyan de hem goreyê şertanê a roje, ferqo ke mîyanê her di dînan de yo, o êno verê çiman hem kî derheqê nê dînan de fikrê kurdanê elewîyan beno eşkera. Mavajîme ke şair şono keye, yara xo pers keno; seke pêhêsîno ke yare keye de nîya, dej û kederî ver hîrê xo şono, gineno war ro, didanê xo şikîno. Naye ra dima urzeno ra, şono lewê muftî û keşîşî, derdê xo înan rê vano. Cewabê ke înan dê ci, ê kî zaf balkêş ê:

Ezo şîyo lewê muftî, mi va:

Vate

"Lawo, gonîya didanê mi ti ya"

Va ke:

"Lawo, zu ke cênîyû dima fetelîya

Ule gonîya xo çîn a"

Şîyo lewê kêşîsî, mi va:

"Lawo, ti Hermenî ya

Gonîya didanê mi ule ti ya"

Kitavo qiz ard na ro

Pelga peyêne dêm dê, bendê mi rijîya

Pelga verêne dêm dê, ule huya

Va ke:

"Lawo, gonîya didanê to

Juyade biskezerde û mîyaneparî ya"

Xojî be hardê dewrêşî bo ke

Ti ser ra fetelîya.

Çitur ke naca de kî aseno, muftî bêtolerans o. Seba ey, ya kî goreyê dînê ey, keso ke cinîyan dime fetelîya (gêra) suçdar o, her ceza heq kenê. Bi vatenêda bine gonîya xo bêpere ya. Dustê naye de keşîş wayîrê toleransî yo. O, heskerdişî se çîyêde xirab nêvîneno û vano "Lawo, gonîya didanê to / Juyade biskezerde û mîyaneparî ya". Yanî seba dermankerdişê derdê şairî, dermano rast çik o, ey vano. Temamê varyantêde na lawika wina (nîya) yo:

CANI CANI

Namê ma Mercan o

Dormê ma Tercan o

Ez ke yare dawet kerî

Kam mi ra se vano?

Gozegûnê şênî rake

Heto zu mejdan o

Heto zu çêregan o

Erê canî canî

Melema mi canî

Fekê to qutîye

Didanê to mircanî

Çimê şayê gilori

Burî ser ra qeytanî
Sureta to vêsena
Soya Gimisxanî
Pirnika to pon a
Qundaxê Yunanî
Porrê to hen ke nerm o
Ipegê Suka Wanî
Sarê to ser o wanîno
Yetimxanê Elemanî
Namê to giran o
Nêşikîn biwanî
Şênê to sîs keno
Vora Koyê Mircanî
Tam dano fekê îsanî
Zê dendikê goza Hîndîstanî
Destê xo destê mi ke
Ma şîme zerrê banî
Hetê mi ser vinde
Ez lewê pira nî
Va ke:
”Lawo, lew mi ra mene
Beno qir-qotik kuno der û cîranî
Heq adirê der û cîranî wedaro
Ça min û to rê honde bîyê bêdermanî?
Serva canê to mi veta
Di bîçîm tezkera Hemilkanî
Sanê çêverê dewlete
Namê na îsanî
Ez û ti beme silecîyê Estemolî
Niseme ro vapura Trebzani
Di goyîlû kenê xirabe
Di dewê Erzinganî
Heq ke hayî rê min û to esto
Ma keno rastê juyê ramanî
Mordemê fizilî
Keno teslîmê nîyaz û qirvanî

Teres dest min û to ra nêkeno
Linge sana serê banî
Ken ke cêr o juye panî
Naletî ben ro Şeytanî
Dest ben dîyarê cizdanî
Çor qurişî vezen ken be xenîmê canî
Biko, to ra wela nêvan
Kan axuyê Pîrê Ûlû Dîwanî
Erê, ti ya, ti ya
Cayîla mi, ti ya
Şîyo welatê xerîvîye
Ti hewnê xo de dîya
Firrekê zonî ya
Aqilê tarî ya
Puşîyada namlî ya
Newe vêjîya
Wertê hîrê se û şêşt û ses cênîye de
Bêlu ya
Erê, ezo amo
Rinde çê de nîya
"Lawo, der û cîran,
Rinda mi kata şîya?"
Va ke:
"Cênî şîyê jîyare
Rinda to tey şîya"
Ezo şîyo zerrê mêratê banî
Mi ser o çerexîya
Perro gino kuçika peyê adirî ro
Didanê min o zu şîkîya zu lewîya
Ezo şîyo lewê muftî, mi va:
"Lawo, gonîya didanê mi ti ya"
Va ke:
"Lawo, zu ke cênîyû dima fetelîya
Ule gonîya xo çîn a"
Şîyo lewê kêşîsî, mi va:
"Lawo, ti Hermenî ya

Gonîya didanê mi ule ti ya”
Kitavo qiz ard na ro
Pelga peyêne dêm dê, bendê mi rijîya
Pelga verêne dêm dê, ule huya
Va ke:
”Lawo, gonîya didanê to
Juyade biskezarde û mîyaneparî ya”
Xojî be hardê dewrêşî bo ke
Ti ser ra fetelîya
Angara sima cênîyû giran a
Ti tede wêrîya qêdîya
Zerrîya mina bele
To rê hencirîya.
Lawo, xo rê zêde efkar meke
Emso sewa yêni ya
Axreta to û daye ju ya
Destê xo ra mi de
Cayila mi şîme ko ra
Berberê dan ardene
Gonî verdan ra bêçika xo ra
Erê, cên kenû rindênîya canê to ra
Tifangê nan xo ra
Juy kî nan to ra
... rastê ma yêne
Virara ma finê têvile ra
Destê mawo rast o
Sono mabênê cizû ra
Çor metroyî kuras o birrnenê
Kilm o, yêno be peyê zonîyû ra
Rastê tayê mile totikû beme
Topikê dormê qine cênê
Kenê dormê fek û çimû ra
Dewiz û morevayî
Ma ser o top benê
Wele kenê ma ser
Çeng û mirdosû ra

Lawo, so heqîya xo bivîne
Na feqîr merdo
Seveta canê to ra ⁽²⁾.

Seke mi na ra raver kî vatîbî, Sayder hetê ra kî çekdarêde namdar o. Siro ke Herbê Cîhanî yê Verênî de eskerê rûsî (ûrisî) amo, şarê Dêrsimî dust de vejîyo. No herb de Sayder û bîrayê xo Dursinî zaf xo ver do (dayo), bi taybetî kî Sayderî bi qehremanîyêda girde do pêro. Mavajîme ke na xoverdayena ey ser o varyantêde lawika Sêvdînî de wina vajîno:

Mistefa Begî durbîn gureto
Xo sano Qorîyê Hêrdîfî
Hurdî hurdî fikirîno, vano:
"Xiremalo Saleqerê min o
Koyê Sêvdînî ra eskerê ûrisî dime
Meterîs ve meterîs fetelîno."

Lawika Sêvdînî kamî vata? Nê meseleyî ser o di fikrê cîyayî estê. Goreyê tayê kesan, na kilame ê Sey Qazî ya, yanî ey veta ro Sayderî. Labelê zanayîşê mi ra gore, no fikir rast nîyo, şaş o. Çi ra? Mıntıqaya ke Sayderî tede verva (verba) rûsî herb kerdo, a mintîqa de, her di kalikê (bawkalê) mi kî tede şarê hetê ma ra xêlê merdimî herb de bîyê ⁽³⁾. Mi kalikê xo nêdî hama tayê merdimê bînê ke kewtê o herb û bi

2. Na kilame kasete Zilfî ra ama guretene.

3. Dormeyê ma ra merdimê ke şîyê o herb, înan ra nameyê tayêne nê yê: Qurze ra Mîrzalîyê Usênî, Alîyê Usivî. Seter ra Alîyê Xerzî, Silemanê Xerzî, Lazê Alîyê Xerzî Kek (Kekê Alê Xerzî), Usêno Qiz. Seter dewa qezaya Çewlîgî (Bîngolî) Kêxî ya. Qurze nêzdîyê Seterî de mezrayê ya û dewanê Kêxî ra Hope ra girêdayî ya. Dewleta Tirkîya nika nameyê nê her di dewanê ma vurîno, kerdo tirkî. Nameyê Seterî kerdo "Dalbasan", ê Hope kî kerdo "Haktanir". Şarê hetê ma binê qumandarîya Usên Axayî de şîyê herbê rûsî. Usên Axa, dewa Kêxî Paga Sure ra yo. Şarê na dewe sunnî yo û kirdaskî (kurmanckî) qesey keno. Kesê ke mi cor ra nameyê înan nuştê, yanî şarê Seterî û Qurze kî elewî yê û kirmanckî (zazakî) qesey kenê. Çiqas ke nê ferqî mîyan de bîyê kî şarê nê dewan binê qumandarîya Usên Begî de şîyê herb. Çike na mintîqa de ferqê dînî û lehçeyan mîyanê mîletî de problem nêbiyo û ewro kî nîyo. O herb de meseleyê bîya, ez wazen bi kilmekîye aye kî binusîne: Sirê herbî de eşîran pêroyîne her roj pêro nêdo. Sire ra kewtê herb, hertim tayêne do pêro tayê kî oreşîyê ra (arisayê), ihtîyacîya xo temîn kerda. Rojê dora pêrodâyîşî êna qolê Usên Axayî, yanî qolo ke mi cor ra qal kerd, êna ey. Qolê Usên Axayî de 36 çekdarî benê. Ê a roje makarayêda rûsî finê ra xo dest. Makara, grûba eskerîya ya ke çiyê werdene û piragirewtene yan kî cebilxane (cepaxane) bena, aye rê vajîno. A Makaraya ke înan kerda hêsîre, tede heştês (18) qantirî bîyê. Begê Çarekan Mistefa Beg nîyadano ke

çimanê xo merdena Sayderî dîya, înan no mesele hertim qesey kerdêne. Qeseykerdişê înan bi kilmekiye wina bî:

”Sayder ke bî dirvetin, kerd sedyâ ard Hêrdîf de sîya vîyale de na ro. Berzîn est pey, ey xo do ra ci, kilame xo ser o vate, qedênê, o ra têpîya merd.” Yanî nê vateyî, kesê ke lewe de bîyê, ê înan ê. No sebeb ra kî sebeb çîn o ke merdim şik bikero ke kilame ê kamî ya. Eşkera yo ke a ê Sayderî ya. Naca de ihtîmalêde bîno ke merdim şikîno (şîno) ser o bifikirîyo, no yo: Beno ke lawike ke merdena Sayderî ra dime vajîya, çekuyê Sayderî pêro nêamê ra şarî vîrî, tayê çekuyî hetê Sey Qazî ra amê vatene. Eke çîyêde winasî (nîyanên) bibo kî, no nîno a mana ke lawike ê Sayderî nîya. Varyantêde kilama Sêvdînî wina ya:

SÊVDÎN

Sayê mi Sêvdîn ⁽⁴⁾ o

Bira, bira, Sêvdîn o

Vano:

”Roz vejîno, tifongê ma erjîno

Bira, roz vejîno, tifongê ma erjîno”

Mistefa Begî ⁽⁵⁾ durvin gureto

çekdarê Seterî û Qurze rind danê pêro, Silemanê Xerzî ra vano ”Da da Sileman, ez nîyadan zeke sima rind xo ver danê. Bêrê lewê mi de pêro dêne, ez zaf qersuna dana sima”. Silemanê Xerzî kî vano ”Mîro, Heq weşîya to bidone. Ma ke lewê to de bîme kî qersuna xo erzeme ûrisî, lewê Usên Axay de bîme kî hen keme. Ferq çik o? Ma ve Usên Axayî ra cîran îme, ma pîya ameyîme. Ma beno ke ma ey ca verdîme, bêrîme lewê to? Nêbeno”. Naye ser o Mîr tenê qarîno vano ”Weeey, la lawo, werîs û garisê nayîne zaf kewto têwerte, nê zuvînî ra cîya nêbenê”.

4. Sêvdîn, cayo ke sîndorê qezayanê Dêrsimî Nazmîya û Pilemuriye bi qezaya Çewlîgî Kêxî ra resenê pê, uca der o. Koyê Sêvdînî rojhelatê dewa Kêxî Hêrdîfî de koyê yo.
5. Nê Mistefa Begî sirê Herbê Dinya yê Verênî de pîliya Çê Sosên Begî kerda. Çê Sosên Begî pîlê eşîra çarekan ê. Esas dewê xoyê merkezî mintiqaya Pilemuriye der ê; mavajîme ke Sênî Axan (Şênî Axû), Altin Usênan (Altin Usênu) ûêb. Demê osmanîyan de xêlê serrî qaymeqamîya Pilemuriye nê keyeyî (çeyî) dest de bîya. Çimeyê sole yê ke dormeyê Pilemuriye der ê, gurênayîşê (xebitnayîşê) înan kî ancîya mîran dest de bîyo. Çê Sosên Begî, Erzingan, Çewlîg û Erzirom de mintiqayêda zaf hîraye de hukim kerdo. Zaf dewî raste-rast milkê înan bîyê, zaf dewan ra kî bac (vergî) girewto. Herbê Dinya yê Verênî de demo ke Ordîyê Rûsî amo Pilemuriye girewta, mintiqaya Çê Sosên Begî kî hama hama ke pêro kewta ra rûsan dest.

Xo sano Qorîyê Hêrdîfi
Hurdî hurdî fikirîno, vano:
"Xiremalo Saleqerê (6) min o
Koyê Sêvdînî ra eskerê ûrisî dime
Meterîs ve meterîs fetelîno"
Durs vano:
"Sayê mi, hêdî pêro de
Eskerê ûrisî zaf o
Qersuna min û to ra nêqedîno"
Sa Heyder vano:
"Durso, pêro de, ma pêro dîme
Dewleta Osmanlî ra ma rê pere vejîno"
Durs vano:
"Sayê mi, perê Dewleta Osmanlî persena
Fîncanê axu yo nêşimîno"
Vano:
"Perê mêrdê tirkî persena
Bira, axu yo nêşimîno"
Têrmas o Sêvdîn, bivêso, Sayê mi, ha ve gavan o
Sodir o, tîjî zereq do, Sayê mi, dismen eve guman o
Kam ke kewto qewxa ûrisî
Ci ra zof tene eve weşîye peyser nêamo.
Kemer metîn o, Sayê mi xo ci sano.
Sayê mi hem şayîr o hem çêr o hem kî sevkan o
Hem pêro do hem zê zarancê qefesî pi ra biwano
Ondêr o Sêvdîn, bivêso, Sayê mi, ha ve yale
Polate ver ra gina ro Sayê mi
Pey de gureto lîfê şale
Cinaza Sayê mi arda Hêrdîfo vêsaye sîyeka vîyale
Gonî dirvetonê to ra şona,
Sayê mi, ti endî xo rê hêdî hêdî binale
Têrmaso Balix berz o
Tede va yêno, vayê verî
Va saneno bira semtê kemerî.

6. Saleqer naca de seba Sayderî vajîno, leqeba ey a.

Sa Heyder vano:

”Qomo, mi va Heq dest dano mi
Ez eskerê ûrisî arê dî, xo ver sanî
Welatê xo ra tever kêrî.
Birayêne, ez na wo sonû
Na weşîya min a
Ez sima rê bikerî.”⁽⁷⁾

Eşqî ser o lawikêda Sayderî ya zaf namdare kî ”Xecika Min” a. Çiqas ke na kilame mintiqaya ke ez tede bîyane pîl, uca zaf amêne vatene kî tekstê xo mi dest de çîn o. Ez hevî ken ke rojê kuwna (kewena) ra mi dest, ez aye kî pêşkêşê wendoxan ken.

7. Vatoxê nê varyantê na lawike Aliheyder (Alihaydar Sever) o.

vatişê bêvateyî

Hamdi OZYURT

VATEYE VERENAN

Arêkerdox: Firat ÇELKER

A

Ameyene sevetanê şîyayene wa.
Astoro hewl çu xo ra nêdano.

B

Binê çengî de potîye, fek ra vetîye.

Ç

Çêlikê marî bê axu nêbeno.
Çîyê na dunya na dunya de maneno.

D

Dermanê keçêlî bibo, verê (ver de) keno serê xo ra.
Dest destî şuno, dest cêreno ruyî (rî) şuno.
Dormê mordemî ke feqîr bî, mordem feqîr maneno.

E

Ebe jû gule usar (wisar) nîno.
Ebe (hebe) tek gayî cite nêbena.
Ebe (hebe) zimêlan a însan camêrd nêbeno, zimêlî pisînge ra kî estê.
Ecelê bize ke ame, şona xo soynena çuyê şuwani ra.
Eke doman goz a, torn lîlikê goze yo.
Eke dostîne wazena, dost vînde.

G

Golikê çeyî wayîrê çeyî ra nêterseno.

H

Heq derdî dano, dermanî kî tey dano.
Her çî waxtê xo de weş o.

Uate

Her teyr eve zonê xo waneno.
Herdişe rind a eke ruyê (rîyê) peynîye rind bo.
Hetano ke aqilo peyên êno, aqilo verên dunya keno xirab.

I

Insan ke seveta germî feteliya, koçika xo tey gêno (cêno).
Insano bêkes zê teyrê bêperrî yo.
Insano ke deyn ra tersa, çêverê xo hîra nêkeno.
Insano rind emrê xo kilm o.

K

Kam ke merd, wele bena dê (ey) ra.
Karê ewroy meşte rê meverde.
Kerga dewlemendiye, rocê di reyî hakan (haka) kena.
Kes nêbeno qulpê tawike ra, kulî benê qulpê demlikî ra.
Kupê awe (axwe) raya awe de şîkîno.
Kutik goştê kutikî nêweno.
Kutik hetan ke awe (axwe) ra nêgino, ajne nêmuseno.
Kutik wayîrê xo nas keno.

M

Ma se (senî) ke ameyme, henî kî şonîme.
Malo zêde hewnî dano remnayîş.
Merdene vernîya herkesî der a.
Meyman meymanê bînî ra aciz o, wayîrê çeyî hurdmîn ra.
Mordem ke jû game verva to ame, ti di gamî verva ci şo.
Mordem ke kewt govende, gereke çepilanê xo berz kero.
Mordem ke merd, wele bena dey (ey) ra.
Mordemo çimevêşan mird nêbeno.
Mordemo fesad zê lûye wo, kuno awe (axwe) doçikê xo hît nêbeno.
Mordemo hewl xo nêgoynena.

N

Na dunya kesî rê baqî nêbiya.
Nan (non) ke bî lete îndî jubînî nêcêno.

O

Oyo ke pede keno zano, oyo ke weno nêzano.

P

Parsekîye duşmenê hevaltî ya.

Pay nê dimê kutikî mene ke to nêperro.

Pese ke teyna kewte, werdê cinawirî (vergî) ya.

Peynîya (pênîya) zure kilm a.

Q

Qeder o, kes nêzano çi teder o.

Qijê (qicê) çêyî herê çêyî yo.

Qisey (qesî) bike, bizanî ti kam a.

R

Raye ebe (hebe) şîyayene xelesîna (qedîna).

Ru (rî) ruyî ra şermayîno.

Ş

Şagirto ke destê hostay ra derbaz nêbîyo, karo rind beşar nêkeno.

Şaşîtiyezaniyene, xirabîye nîya.

T

Tamare (damare) vînenê, gonî verdanê ra.

Tayê însanî saya însanan ra bîyê însanî.

Tayê kenê, tayê ancenê.

Teyna qiseykerdene (qesîkerdene) rind nîya, goşdayene kî rind a.

V

Vare ke herê varey, zimistan çetin derbaz beno.

Vengê dawulî (dowilî) dûrî ra weş o.

Vereko hewl koz de kifş o.

Veyve kewta govende, nêzanito kay bikero, vato "Cayê mi zaf teng o".

Veyvê wuşte (uşte) ra dewê kerde xirabe.

Uate _____

W

Werdene kotî ra bo (vo), ware uza r' o.

X

Xexî (xêxî) de leqî nêbenê.

Xo megoyne ke şar to bigoyno.

Z

Zern zenge (jenge) nêcêno.

Zurî kî kena bîya werê, rut meverde.

ÇEND IDYOMI (DEYIMI)

Bîyo sîro ke pîyazî ra lomey bikero. (Her di jî boye danê.)

Cita xo kerda, nîre tîk kerdo.

Derdê şarî ke qer o, ê mi qerbelek o.

Her û wenca.

Hona veyvî nîyamo, koçikî kerdê hazir.

Kutik sîya erabanî de kewto ra, vato "sîya mino".

Ma kemerê eşta, hermê xo qefelîyo.

Qena kutikî ra boya weşe.

Şan de ma bi xêr, şodir ma bi xêr.

Xidiro Xidiro, her roc her roc îta r' o.

PIRE Û DIK

Arêkerdox: Mihani LICOKIC

Pîre eywane rona (ruwena), sereyke terne erd o vîna. Terney gêna serê tefayî wa nana ro. Dîkêke şino nukule dano pero. Pîre zî gezîke dana fekê qinê cê ro. Dîk geyreno a, nukul dano çimê Pîre ro. Dîk û Pîre konê pê de, şinê verê Qazî. Qazî vano:

-Ifadanê xo (xu) bidê.

Pîre vana:

-Min eywane rite.

Qazî vano:

-To pakîtî kerde.

Pîre vana:

-Min sereyke terne erd o dî.

Qazî vano:

-Ew qismetê to bî.

Pîre vana:

-Min girot serê tefayî de na ro.

Qazî vano:

-To cay cê zana.

Pîre vana:

-Dîk hame nukule da pero.

Qazî vano:

-Ê bêtehmî kerde.

Pîre vana:

-Min gezîke da fekê qinê cê ro.

Qazî vano:

-To terbîye kerd.

Pîre vana:

-Dîk geyra a nukul da çimê min ro.

Qazî vano:

-Çimê to kil kerd.

Vate

Dîk heredêno û şino, rastê dûpişkî (dimpiştikî, aqrebî) yeno. Dûpişk vano:

-Dîk Alûz se ra (kotî, ça)?

Dîk vano:

-Mevace "Dîk Alûz".

Dûpişk vano:

-Ez vacî çî?

Vano:

-Vace "Lacê Mîrî".

Dûpişk vano:

-Lacê Mîrî se ra?

Vano:

-Ez şina Xor û Xoristan, ana leşgero (leşkero) giran. Pîra desthevîr, şemaq da bin gohê (goşê) Lacê Mîrî.

Dûpişk vano:

-Ez zî to dir yena.

Şinê, rastê silopê (gota) silî yenê. Sil vano:

-Dîk Alûz se ra?

Vano:

-Mevace "Dîk Alûz".

Sil vano:

-Ez vacî çî?

Vano:

-Vace "Lacê Mîrî".

Sil vano:

-Lacê Mîrî se ra?

Vano:

-Ez şina Xor û Xoristan, ana leşgero giran. Pîra desthevîr, şemaq da bin gohê Lacê Mîrî.

Sil vano:

-Ez zî to dir yena.

Şinê, rastê marî yenê. Mar vano:

-Dîk Alûz se ra?

Vano:

-Mevace "Dîk Alûz".

Vano:

-Ez vacî çi?

Vano:

-Vace "Lacê Mîrî".

Vano:

-Lacê Mîrî se ra?

Vano:

-Ez şina Xor û Xoristan ana leşgero giran. Pîra desthevîr, şemaq da bin gohê Lacê Mîrî.

Mar vano:

-Ez zî to dir yena.

Şinê, rastê derzey telîyan yenê.

Derzey telîyan vano:

-Dîk Alûz se ra?

Vano:

-Mevace "Dîk Alûz".

Vano:

-Ez vacî çi?

Vano:

-Vace "Lacê Mîrî".

Vano:

-Lacê Mîrî se ra?

Vano:

-Ez şina Xor û Xoristan, ana leşgero giran. Pîra desthevîr şemaq da bin gohê Lacê Mîrî.

Derzey telîyan vano:

-Ez zî to dir yena.

Şinê, rastê baringanî (bangêre, loxe) yenê. Baringanî vana:

-Se ra Dîk Alûz?

Vano:

-Mevace "Dîk Alûz".

Baringanî vana:

-La ez vacî çi?

Vano:

-Vace "Lacê Mîrî".

Vana:

-Lacê Mîrî se ra?

Vate

Vano:

-Ez şina Xor û Xoristan ana leşgero giran. Pîra desthevîr şemaq da bin gohê Lacê Mîrî.

Baringanî vana:

-Ez zî şima dir yena.

Şinê, rastê vergî yenê.

Verg vano:

-Se ra Dîk Alûz?

Vano:

-Mevace "Dîk Alûz".

Verg vano:

-La ez vacî çî?

Vano:

-Vace "Lacê Mîrî".

Vano:

-Lacê Mîrî se ra?

Vano:

-Ez şina Xor û Xoristan, ana leşgero giran. Pîra desthevîr şemaq da bin gohê Lacê Mîrî.

Verg vano:

-Ez zî şima dir yena.

Heme pîya yenê fekê beryay (berê, keyberê) Pîre. Hewnênê (hawnênê) ku Pîre rakewta ya, fekê beryay de şêwrê xo kenê. Dûpişk vano:

-Ezo şinî bikoy (bikewî) binê cay (cila) ay û pede dî (pede cenî).

Silopê silî vano:

-Sekûy kuçike ro min (min rê).

Mar vano:

-Estûne ro min.

Derzey telîyan vano:

-Fekê beryay ro min.

Baringanî vana:

-Serê banî ro min.

Verg vano:

Teberê banî ro min.

Dîk vano:

-Serê sergoy ro min.

Hergû jo (yew) şinê konê cay xo, cay xo gênê. Silopê silî şino serê sekû. Mar şino xo pêşeno ro estûne. Baringanî şina serê banî, seranî beryay de, lewey sifirnî de vindena. Derzey telîyan xo fekê beryay de fineno ra. Verg ê (ey) ra nat vindeno. Dîk serê sergoy de vindeno. Dûpişk şino kono binê lihêfi û dano pede. Canê Pîre veyşeno, zarî ginena ci. Wirzena we, destê xo serê sekû de ro maşa çarnena yanê ('enê) çila tafino, destê cay kono mîyanê silopê silî. Destê xo sawena estûne ra yanê pak kero, mar dano pede. Vazdana teber, kona mîyanê derzey telîyan. Yanê wirzena we, baringanî cor de ginena mîyanê paştê cay ro, ginena 'er ro. Yanê hêz dana xo, verg vano "elp" û ay weno. Dîk zî serê sergoy de pencanê xo kono, vano:

-Qî qî-qî qî qî! Min qina Qazî dî*.

* Na sanike (fistanike) tayê dewanê Licê -sey Zenge û Licoke- de, mintiqaya Pêşê Kevirî de yena vatiş.

KIRMANCKI DE NAMEYI

Seke êno zanayene, babetê nameyan babetêde hîra wo. Mordem nê babetî pêro pîya nêşîkîno yew nivis de hal bikero. Seba naye kî mi no babet kerd di parçeyî parçewo verên de nameyî û antena înan ser ro vindeta.

Babetê diyine de ez wazena, nameyî se virazîne? Senê îmkani estê û karekterê nameyan çik o, ser ro bivinderî.

Sebeta ke na derheq de rexne û dîyenê wendoxan qewetê danê ma, wazena ke wa wendoxî bîr û bawarîya xo, dîyen û rexneyanê xo binivisnê.

Lerzan Jandîl

Berlîn, 30.4.2001

Lerzan JANDIL

A-Nameyê nêrî

Yewhûmar **zafhûmar**
 adir **adirî**
 araq **araqî**
 astare⁽¹⁾ **astareyî**

yewhûmar **zafhûmar**
 mêrik **mêrikî**
 milk **milki**
 mordem **mordemî**

1. Kirmanckî de tayê nameyê nêrîyê bi "ê"ye qedînê. Eke warroginayena na herfe de manaya nameyî vurîna, na "ê"ye ganî zafhumarîye û ezafe de war ro megino.

Name raşt **şaş** **zafhûmar** **raşt** **şaş**

bare **No bare wo** **No bar o** **bareyî** **Nê bareyî yê** **Nê barî yê**.

bar	beran	bon	bûrî	ca	camêrd	can	cemed	çê	çêver	çim	çime	dar	darik	dizd	do	fedekar	fasad	moreba	nêrî	nan	odax	orxan	pising	pîj	pu	pune	qesas	qese	rez	rêz	ron	ru	sêm	so	sol
barî	baran	ban	buru/birew	cayî	camerd	gan	cemedî	kê/key(e)	çêverî	çimî	çimeyî	darî	darikî	dizdî	dû	fedekarî	fasad/fasid	mo(a)rava	nêrîyî	nân	odaxî	orxanî	pisingî	pîjî	puyî	puneyî	qesasî	qeseyî	rezî	rêzî	ronî	rî	sêmî	soyî	solî

çime	O çime wo	No çim o	çimeyî	Nê çimeyî yê	Nê çimî yê
gale	No gale wo	No gal o	galeyî	Nê galeyî yê	Nê galî yê
hefte	No hefte wo	No heft o	hefteyî	Nê hefteyî yê	Nê heftî yê

fek	fe kî	sung	sung î
ga	gay î	şilope	şilopey î
gale	galey î	şimşêr	şimşêr î
gamêş	gamêş î	şitil	şitil î
gedeg	gedeg î	tawle	tawley î
heval	heval î	tum	tum î
hefte	heftey î	tevre	tewey î
hêne	hên î	vaş	vaş î
îsot	îsot î	vêre	vêrey î
kelem	kelem î	verg	verg î
kerm	kerm î	wer	wer î
kilame	kilamey î	xax	xax î
ko	koy î	xem	xem î
koz	koz î	xulam	xulam î
kulav	kulav î	zel	zel î
laj	laj î	zelik	zelik î
layik	layik î	zend	zend î
lew	lew î	zendik	zendik î
lulik	lulik î	zengene ⁽²⁾	zengene î
				zinar	zinar î

2. Kirmanckî de tayê nameyê nêrî ante ênê vaten û qesêkerdene. Gor diyena mi, eke warroginayena na herfe manaya nameyî nêvurmene, na herfa “e”ye şikîna bigino war ro

1- Se ke lîsta corêne ra êno famkerdene, "kirmanckî"de nameyî bi her herfe qedînê. Nê nameyê nerîyê ke bi herfanê bêvengan "**b, c, ç, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p**"... ûêb. qedîné, formê zafhumariye halê raştî de herfa "**î**" ye gêné. Ebi vatenêde bîne, nê nameyî bi herfa "**î**" ye benê zafhûmarî⁽³⁾

yewhûmar **zafhûmar** **nîmûneyî**

azeb azebî Azeb êno Azebî ênê.

dîzd dîzdî Dîzd şono Dîzdî şonê.

pîsing pîsingî Pîsing rindek o Pîsingî rindek ê.

2- Eke nê nameyî bi herfanê venginan "**a, o, u, û**" biqedîyê, formê zafhumariye de wuncîya herfa "**î**" ye gêné. Labelê herfa nêmvenge "**y**" êna miyanê herfanê peynîye "**a, o, u, û**" û herfa formê zafhumariye "**î**"⁽⁴⁾ yî.

yewhûmar **zafhûmar** **nîmûneyî**

moreba morebayî moreba feqîr o Morebayî feqîr ê.

ko koyî Ko serdin o Koyî serdin ê.

pu puyî Pu nêvînenê Puyî nêvînenê.

bi "e"ye bê "e"ye

çenge O çenge wo çeng O çeng o.

gogere O gogere wo goger O goger o.

resene No resene wo resen No resen o.

zengene No zengene wo zengen No zengen o.

3. Na derheq de ferqa kirmancî dîyalektanê bînan ra esta. Kirdaskî û sorankî de nameyê halê anteyî (C. Rectus) formê zafhumariye de herfêde bîne nêgênê. Yewhumarî û zafhumariya mana demçekuyî ra êna famkerdene. astor çereno hesp diçêre astorî çerênê hesp diçêrin

mordem weno mirov dixwe mordemî wenê mirov dixwin

4. Tayê cayan de no "î" nêno vatene , teyna herfa "y" ye êna vatene. **Koy**; morebay; **doy**

3- Eke nê nameyî bi herfa vengine "e" ye biqedîyê:

- a) formê zafhumariye na herfa "e" ye nêginena war ro, nameyî sey nameyanê bînan "î" ye gênê. La belê herfa nêmvange "y" êna mîyanê na "e" û "î" yî. Angorê mi no form, formê cêrênî ra raştêrî yo.
- b) Tayê cayan de kî na herfa "e" ye ginena war ro, hurendiya naye de nameyî herfa "ê" ye gênê. Vatenêde bîne, na herfa "e" ye bena "ê" ye. Angorê bawerîya mi na raşt nîya.

yewhûmar **zafhûmar** **nimuncyî**

a): b)

astare **astareyî** **astarê** Astare vejîno. **Astareyî** vejîné.
çare **çareyî** **çarê** Çare bereqîno. **Çareyî** bereqîné.
hîne **hîneyî** **hîné** Hîne xitimî yo. **Hîneyî** xitimîyê.
punê **puneyî** **punê** Pune weş o. **Puneyî** weş ê.
quşxane **quşxaneyî** **quşxanê** Quşxane gîrs o. **Quşxaneyî** gîrs ê.

4- Eke nê namayî bi herfa vengine "î" ye biqedîyê:

- a) formê zafhumariye de "î" ye gênê û "y" ye êna mîyanê hurdmîn "î" yan. Angorê mi no form, formê cêrênî ra raştêrî yo.
- b) Name herfêde bîne nêgenê, labelê no "î" tayîna derg êna wenden û vatene.⁽⁵⁾

5. Angorê bawerîya mi ganî nê nameyî bi "î" ye latînkî binivisîyê. Tawo ke nê nameyeyî benê zafhumarî kî "î" ye kirmanckî "ı" bigêrê. Bê guman eke ma alfabe de meselaya Ğ, î, î -u, û hal bikerîme, şikînîme niya binivisnîme.

bûri **bûriyî** **çîyî**
nêri **nêriyî** **pîyî**

yewhûmar **zafhûmar** **nimûneyî**

a):

b):

bûrî	bûrîyî	bûrî	Burî kewe wo.	Burîyî kewe yê.
çî	çîyî	çî	Çî zaf o.	Çîyî zaf ê.
nêrî	nêrîyî	nêrî	Nêrî vejîno.	Nêrîyî vejîné.
pî	pîyî	pî	Pî êno.	Pîyî êné.
sandalî	sandalîyî	sandalî	Sandalî berzo.	Sandalîyî berz ê.

B-Nameyê makêkî

yewhûmar	zafhûmar	yewhûmar	zafhûmar
are ⁽⁶⁾	arî	mereke	merekî
aşme	aşmî	mîye	mîyî
avrênce	avrêncî	moze	mozî
balîşna	balîşnayî	nale	nalî
bêçike	bêçikî	nêweşîye	nêweşî
bize	bizî	nane	nanî
burîye	burîyî	oda	odayî
cile	cilî	patîla	patîlayî
cênike	cênikî	pele	pelî
çila	çilêyî	pêsmale	pêşmalî
dare	darî	pisînge	pisîngî

6. tayê cayan de nîşanê makekîye herfa "e" ye nêna vatene. Hurêndîya bêçike, mîye, vaye de bêçik, mî, vay vajîno.

dewe	dewî	qama	qamêyî
dogma	dogmêyî	qilancike	qilancikî
doşirma	doşirmêyî	qilaxe	qilaxî
elcege	elcegî	raye	rayî
fise	fisî	roje	rojî
forçe	forqî	ronîne	ronînî
game	gamî	sale	salî
germî	germîyî	saye	sayî
gonî	gonîyî	since	sincî
govende	govendî	sole	solî
gulane	gulanî	şewe	şewî
gule	gulî	şima	şimayî
here	herî	şuve	şuvî
heşe	heşî	tirî	tirîyî
hozore	hozorî	tîre	tîrî
îkra	îkrayî	tirîye	tirîyî
kaleke	kalekî	torige	torigî
kardî	kardî	vareke	varekî
kemere	kemerî	varike	varikî
kilame	lawike	vaye	vayî
kuçe	kuçî	waye	wayî
leçege	leçegî	wayire	wayirî
lamba	lambêyî	wuskera	wuskereyî

lode lodî xape xapî
 lojine lojinî xeyme xeymî
 manga mangeyî zewnce zewncî

1-Elke nê nameyî bi herfa vengine "a" ye biqedîyê:

Forme zafhumariye de na herfa peynîye "a" ye bena "ê" ye û nameyî herfa "î" ye gêne. Herfa nêmvange "y" ye êna mîyanê na "ê" û "î" yî. Angorê mi no form, formê cêrênî ra raştêrî yo.

Na "a" ye bena "ê" ye û nameyî herfêde bînê nêgênê. Bi vatenede bîne, na "a" ye ginena war ro hurêndîya daye de "ê" ye êna peynîya nameyî.

yewhûmar **zafhûmar** **nimûneyî**

a):

balîşna balîşnêyî balîşne Balîşna berz a. Balîşnêyî berz ê.
 çila çilêyî çilê Çila vêşena. Çilêyî vêşenê.
 doşirma doşirmêyî doşirmê Doşirma girs a. Doşirmêyî girs ê.
 lemba lembêyî lembê Lemba tafîştî ya Lembêyî tafîştî yê.
 manga mangêyî mangê Manga war a. Mangêyî war ê.
 oda odêyî odê Oda germin a. Odêyî germin ê.
 soba sobêyî sobê Soba sur a. Sobeyî sur ê.
 wuskerâ wuskerêyî wuskerê Wuskerêyî pir ê.

b):

2- Elke nê nameyî bi herfa vengine "e" ye biqedîyê, sebeta ke na herfe teyna nişanê makekî ya, forme zafhumariye de na "e" ye ginena war ro, hurendîya nayê de nameyî herfa "î" ye gêne.

yewhûmar **zafhûmar** **nimûneyî**
dare **darî** Dare derg ê. Darî derg ê.
helbe **helbî** Helbe tal a. Helbî tal ê.
kulînde **kulîndî** Kulinde temiz a. Kulîndî temiz ê.
kemere **kemerî** Kemere giran a. Kemerî giran ê.
pisinge **pingî** Pisinge rindek a. Pisingî rindek ê.
qeleme **qelemî** Qeleme barî ya. Qelemî barî yê.
3- Elke nê nameyî bi herfa "î" ye biqediyê
a) formê zafhumariye de "î" ye gênê û "y" ye êna miyanê hurdmîn "î" yan. Angorê mi no form, formê cêrênî ra raştêrî yo.

b) Name herfêde binê nêgenê, labelê no "î" tayîna derg êna wenden û vatene.
yewhûmar **zafhûmar** **nimûneyî**
a): b):
gonî **gonîyî** gonî Gonî sur a. Gonîyî sur ê.
Kardî **kardîyî** kardî Kardî tuj a. Kardîyî tuj ê.
tirî **tirîyî** tîrî Tirî tirş a. Tirîyî tirş ê.

4- Elke nê nameyî bi "-îye" biqediyê, sebeta ke "(y)e" ye nişanê makekî yo, formê zafhumariye de "-e" ginena war ro. "î" êno peynîya çekuye.
yewhûmar **zafhûmar** **nimûneyî**
burîye **burîyî** Burîye qeytan a. Burîyî qeytan ê.
gulîye **gulîyî** Gulîye derg a. Gulîyî derg ê.
mîye **mîyî** Mîye çerena. Mîyî çerenê.

5- Eke nê nameyî bi "-*aye*, -*eye*, -*oye*, -*uye*,"⁽⁷⁾ biqedîyê, formê zafhumariye de herfa peynîye "e" ye ginena war ro, herfa "î" ye êna peynîya nameyî. Bi vatenêde bîne "e" ye bena "î".

yewhûmar *zafhûmar* *nîmûneyî*
 saye *sayî* Saye şîrîn a. Sayî şîrîn ê.
 vaye *vayî* Vaye xorî ya. Vayî xorî yê.
 waye *wayî* Waye rindek a. Wayî rindek ê.

C- Sebeta ke tayna rind bêro famkerdene, nika namanê nêrîyan û makekan téver şanîme.

	nameyê nêrî	nameyê makekî
<i>yewhûmar</i>	<i>zafhûmar</i>	<i>yewhûmar</i>
ga	<i>gayî</i>	manga
la	<i>layî</i>	balîşna
moreba	<i>morebayî</i>	çîla
kilame	<i>kilameyî</i>	kilame
şilope	<i>şilopeyî</i>	gule
vêre	<i>vêreyî</i>	mîye
çê	<i>çêyî</i>	germî
burî	<i>burîyî</i>	bûrîye
çî	<i>çîyî</i>	gonî
nêrî	<i>nêrîyî</i>	kardî
ko	<i>koyî</i>	tirî

7. Sebeta ke nê nameyê bi herfanê bivengan "-*a(ye)*, -*e(ye)*, -*o(ye)*...ûêb. qedîné herfa nişane makekiye "e" ye bi herfa nêmvange "y" ye êna peynîya nameyan.

pu puyî luye luyî
 ru ruyî tuye tuyî

Nika nê forman bi yew şema bimusnîme.

N.n-

h. peynîye⁽⁸⁾ f. zafma.
 herfê bêvengî **-b, -c** ûêb = **-î**
 herfa vengine **-a** = **-yî**
 " " **-e** = **-yî**
 " " **-î** = **-yî**
 " " **-o** = **-yî**
 " " **-u** = **-yî**
 " " **-û** = **-yî**

N.m -

h. peynîye f. zafma.
 herfa vengine **-a** = **-êyî**
 " " **-e⁽⁹⁾** = **-(y)î⁽¹⁰⁾**
 " " **-î** = **-yî**

Ç- Formê nameyan

1 - Kirmanckî de tayê nameyî teyna formê yewhûmarîye de estê. Nê nameyî zafhûmar nêbenê.

n. nerî n. makekî nimûneyî

do awe Do tirş o Awe serdin a
 kemer sole Kemer girs o Sole şor a.
 mal şîlye Mal zaf o şîlye zaf varena

8. N. = name; *n* = nêrî; *h.* = herfe; *f.* = form; *m* = makekî. 10. Naca kamcî herfa bêvengê bena wa bibo, namê formê zafhûmarîye de herfa "î" ye gêno. Labelê ganî mordem xo vîr ra mekerro, ke nameyê makekî herfa nîşanê makekîye "e" ye gêne.
9. Nameyê makekîye ke bi herfanê bivengina "o, u, û" çedîne, herfa nîşanê makekîye "(y)e" gêne. Formê zafhûmarîye de "ye" bena "yî".

por Por derg o torige Torige vindena.
va Va êno. vare Vare varena.

2 - Kirmanckî de tayê nameyî yew grube anê re ziwan, labelê wuncîya kî teyna formê yewhûmarîye de estê.
Nê nameyî zafhûmar nêbenê.

nimûneyî

dar-ber/berd pel-puş Naca dar-ber nêmend. Pel-puş beno huşk.
kar-gure tef-duman Kar-gurê çîno. Tef-duman zaf o.
kemer-kuç şîlî-şepeliye Kemer-kuç vara. Şîlî-şepeliye varena.
mal-dawar zav-zêç Mal-dawar qir bî Zav-zêç nêvîndeno.

3 - Kirmanckî de tayê nameyî kî teyna forme zafhumariye de estê. Nê nameyî kî yewhûmar nêbenê.

nimûneyî

ardî Ardî sipê wê.
çavikî Çavikî qilêrin ê.
danî Danî weş ê.
tumanî Tumanî derg ê.
şapikî şapikî teng ê.

4 - Nameyê nêr û makekîyê ke sey yewbînî ênê nivisiyene, labelê manaya xo yewbînî ra cîya ra. Mordem gor
vatena nînan(beton) şîkîno cîyatîya cîsn û manaya nînan fam bikero.

n. nêrî **n. makekî** **nimûneyî**

gonî[- . -] gonî Gonî vêşeno. Pirnika mi ra gonî êna.

goze [- . -] goze Goze kewo wo. Goze weş a.

kilame[- . -] kilame Kilame şikîyo. Kilame zaf derg a.

pale [- . -] pale Pale gurîno. Pale berze heri ser.
veyve [- . -] veyve Veyve rind o. Veyve rindek a.

5 – Nameyê nêr û makekî ke sey yewbînî yê, labelê manaya xo yewbînî ra çiya ra.

nimûneyî

heş *n* [,] heş *n* Heş ko ra wo. No mêrik bêheş o.
kare *m* [,] kare *m* Ez kare kena. Kare wertê malî der a.
şanike *m* şanike *m* şanika ruyê dê ra wa. O şanike vano.

6 - Kirmanckî de nameyê tayê dawarî gor cîsnê dîna xo wurneno. Namê çîyê nêrî tawo ke nameyê eynî çîyê makekî bo, herfa nîşanê makekîye "ê" ye gêno.⁽¹¹⁾

n. nêrî **n. makekî** **nimûneyî**

astor astore / mayine⁽¹²⁾ Astor çereno Astore/mayine çerena.
berx berxe Berx lêno. Berxe lêna.
bizêk bizêke Bizêk kaleno. Bizêke kalena.
gedeg gedege Gedeg oreno. Gedege orena.
golik golike Golik weza wo. Golike weza wa.
her here Her zixm o. Here zixm a.
heş heşe Heş vêşano. Heşe vêşana.
kavir kavire Kavir kaleno. Kavire kalena.
kurik kurike Kurik ziqeno. Kurike ziqena.

11. Nê nameyê kirdaskî de hem nêr û hem kî makekî sey yewbînî ye. Mordem cîsnê nê nameyan antena dînan ra vejeno. No tayê cayanê ke te de kirmanckî qesêbeno sey kirdaskî yo. Cîsnê tayê nameyan kî bi nameyanê nêr u makekan (mê) êno kifşkerden:

her, (hero nêrî) = hera makeke
heş = heşa makeke

12. Nameyê tayê dawarê nêrî û makekî sey yewbînî niyê.
Nê kirdaskî de tayîna zêde wê.

kutik kutike / dele Kutik lawerno. Kutike lawerna.
 pising pisinge Pising remeno. Pisinge remena.
 tuşk tuške Tuşk qelew o. Tuške qelew a.
 varek vareke Varek qerqaş o. Vareke qerqaş a.
 verg verge / deleverge Verg zureno. Verg zurena.
 varik varike Varik terseno. Varike tersena.

7 - Nameyê tayê çıyan gor cîsnê xo mananê bînan gênê. Eke nê nameyî nêrî bê, manaya xo çiyê ra, makekî bê, manaya xo çiyêde bîna.

n. nêrî **n. makekî** **nimuneyî**
 bûrî bûrîye Burî kewe wo. Burîye qeytan a.
 dar dare Dar girs o. Dare girs a.
 kar kare Kar giran o. Kare zaf a.
 kemer kemere Kemer berz o. Kemere qij a.
 kuç kuçe Kuç zaf o. Kuçe naca ra.
 nan / wer nane / none Nan weş o. Nane tenik a.
 pel / puş pele Pel bîyo hîra. Pele tenik a.
 xîç xîçe Xîç çîno Xîçe esta.

8 - Nameyê ke sîfetan ra ênê virastene:

sîfet **n. nêrî** **n. makekî** **nimuneyî**
 baş baş başe⁽¹³⁾ Baş êno. Başê êna.
 bom bom bome Bom şono. Bome şona

13. Tayê kesî hurêndîya herfa nîşanê cîsnî "e" yê de "î"
 nivîsînenê. Yanê gor dîna herfa nîşanê makekiye herfa "î"
 ya. Labelê gor bawariya mi "e" ye raşt a. Hurêndîya: ba-
 şe, bome, gule, kemere, rinde, şewe de başî, bomî, gêjî,
 guli, kemeri, rindi, şewi ûêb.

gêjgêjgêje Gêj fam nêkeno. Gêjê fam nêkena.
korkorkore Kor nêvîno. Kore nêvîna.
nêweşnêweşnêweşeNêweş naleno. Nêweşe nalena.
rindrindrinde Rind gurîno. Rinde gurîna.
xêxxêxxêxeXêx nêvîndeno. Xêxe nêvîndena.

9 - Nameyê sîfetan. Nê nameyî pêro makekî yê. Nê nameyî herfanê "îye, tîye" "êne" gênê.

sifet **nameyê sifetan** **nimûneyî**

-îye **-êne** **-tîye**

gêjgêjîyegêjênegêjtîye⁽¹⁴⁾ Gêjîye / Gêjêne / Gêjtîye meke!
herherîyeherênêherîtîye Herîye / Herêne / Herîtîye meke!
nêweşnêweşîyenêweşêne Nêweşîye / Nêweşêne rind niya!
xamxamîyexamênexamtîye Xamîye/Xamêne/Xamtîye ra dime awe xo ro ke.
xirabxirabîyexirabênexirabtîye Xirabîye/Xirabêne/Xirabtîye mekerê!

10 - Nameyê demçekuyan pêrîne makekî yo.⁽¹⁵⁾

yewhûmar **zarhûmar** **nimûneyî**

ardeneardenîardena to ardenê to
berdeneberdenîberdena to berdenê to
kerdenekerdenîkerdena to kerdênê to
vatene vatenî vatena mi vatenê mi⁽¹⁶⁾

14. Tayê cayanê ke tede kirmanckî êno qesekerdene,
rengdar hurendîya "tîye" de teyna bi "îye" êno name
kerdene.

15. Demçekuyê ke bi "îş" û "îş" qedînê makekî nîye, nêrî

yê. Ganî nê sey demçekuyan nê, la belê sey naman bêrê
gurênayene, ke meylê kombîyayîşanê Vateyî kî niya ro.

16. Ez naca wazena çîyê binivisnî. Xêlê nasê mi tawo ke
welat ra newe amê bî, ma gegane yewbînî rê telefon

D- ANTENA NAMEYAN

Nameyê nêrî:

1- Demo ke nameyê nêrî ra dime yew sîfet bêro:

yewhûmar **zafhûma**

daro huşk **darê(n)**⁽¹⁷⁾ huşkî .. Daro huşk vêşeno. Darê huşkî vêşenê.

karo giran **karê giranî** Karo giran zamet o. Karê giranî zamet ê.

layiko baqil **layikê baqilî** Layiko baqil gurîno. Layikê baqilî gurînê.

2- Demo ke nameyêde nêrî ra dime nameyêde nêrîyo bîno bêro:

yewhûmar **zafhûmar**

darê⁽¹⁸⁾ bonî **darê(n)** bonan⁽¹⁹⁾ Darê bonî derg o. Darê bonan derg ê.

karê mêrikî **karê mêrikan** Karê merikî giran o. Karê mêrikan giran ê.

layikê Bişarî — Layikê Bişarî êno. —

kerdêne. Peynîyede de nînan mi ra pers kerdêne, vatêne " vatenêde to esta ?" Dem derbaz bî, zaman vêrd ra, nê nasanê mi dest kerd bi ci, mi ra hurendîya "vatenêde to esta " de "Vatişê to estê" vat. Yanê vatena welatî naca bîye vatiş/vatiş.

17. Angorê bawarîya mi, ganî formê zafhumariye de -ê"ye ra dime ganî yew "n" bêro, ke ez nê raşt kî vînena. La belê pratîk de nêvajîno. Kirdaskî de kî qesey kerdena şarî de na "-n"ye nêvajîna, la belê ziwane niviskî de vajîna.

darên huşkî

karên giranî

vergên vêşanî

18. Tayê cayan de hurendîya na "ê"ye de "ey" êno vatene. darey bonî darey bana

karêy mêrikî karêy mêrika

19. Zaf cayan de, herfa "n" ya ke formê zafhumariye de êna peynîya çekuyan, gîna war ro. Her çîqa ke no "n" gîno war ro kî ganî bêro cayê xo. Raştîya xo kî na wa:

darê bonan, karê mêrikan, karê gêniyan

Tenê cayan de kî hurendîya "an"î de harfa "o"ye û "u" ye ênê vatene.

darê bono / bonu bizmarê dîwaro / dîwaru

karê mêriko / mêriku vergê kowo / kowu / kowû

- 3- Demo ke nameyêde nêrî ra dime nameyêde makekiyo bîn bêro:
yewhûmar **zafhûmar**
 darê masa darê(n) masayan Darê masaye tern o. Darê masaye tern ê.
 karê cênike karê cênikan Karê cênike giran o. Karê cênikan giran o.
 layikê Gulbahare .. — Layikê Gulbahare şono. —
- 4- Waxto ke nameyêde nêrî ra dime yew vername(pronom) bêro:
yewhûmarî **zafhûmarî** **nimûneyî**
 darê mi⁽²⁰⁾ darê ma⁽²¹⁾ Darê mi huşk o. Darê ma huşk o.
 karê to karê şima⁽²²⁾ Karê to giran o. Karê şima giran o.
 layikê ey⁽²³⁾n layikê înan⁽²⁴⁾ Leyikê ey baqil o. Layikê înan baqil o.
 layikê aye⁽²⁵⁾m Layikê aye baqil o.

Nameyê makektî:

- 1- Demo ke nameyî ra dime yew sîfet bêro:
yewhûmar **zafhûmar** **nimûneyî**
 dara huşke darê(n) huşkî Dara huşke şikîna. Darê huşkî şikîné.
 gula sure gulê surî Gula sure rindek a. Gulê surî rindek ê.
 sayê şîrîne sayê şîrînî Saya şîrîne weş a. Sayê şîrînî weş ê.
-
20. Angorê bawarîya mi ganî no “min” bo. 23. Versiyonêde bîn sey “daye” kî esto.
 21. Angorê bawarîya mi ganî no “man” bo. 24. Angorê bawerîya mi ganî no “şiman” bo.
 22Versiyonê bînî sey “dê, dey, êy” kî estê. 25. Angorê bawerîya mi ganî no

- 2- Demo ke nameyêde makekî ra dime nameyêde makekiyo bîn bêro:
yewhûmar *zafhûmar* *nimûneyî*
awa dewe *awa dewan* *Awa dewe serdin a* *Awa dewan serdin ê*.
gula deşte *gula deştan* *Gula deşte rindek a* *Gula deştan rindek a*.
saya dare *saya daran* *Saya dare weş a* *Saya daran weş a*.
- 3- Demo ke nameyêde makekî ra dime nameyêde nêriyo bîn bêro:
yewhûmar *zafhûmar* *nimûneyî*
awa baxçeyî *awa baxçeyan*⁽²⁶⁾ *Awa baxçeyî şenik a* *Awa baxçeyan şenik a*.
gula kêyî *gula kêyan* *Ti gula kêyî ya* *Ti gula kêyan a*.
saya layikî *saya layikan* *Saya lacekî şîrîn a* *Saya lacekan şîrîn a*.
- 4- Demo ke nameyêde makekî ra dime vername bêro:
yewhûmarî *zafhûmarî* *nimûneyî*
gula min *gula ma* *Gula mi rind a* *Gula ma rind ê*.
dara to *dara şima* *Dara to qij a* *Dara şima qij a*.
gula ey *saya înan* *Gula ey rindek a* *Saya înan weş a*.
saya aye *Saya aye tirş a*.

Nameyê nêr û makekî formê zafhûmarîye de.

Gulê(n)⁽²⁷⁾ *ma* *Gulê ma sur ê*.
darê biran *darê biran biyê puç*.
darê dewan *darê dewan biyê huşk*.

26. *dara baxçayê* kî vajîno

27. *naca kî herfa "n"* ya ke formê zafhûmarîye de êna

gulê baxçeyan..... Gulê baxçeyan zaf ê.
karê cênikan.....karê cênikan giran ê.
Layikê to.....Layikê to baqil ê.
sayê kênekan.....sayê kênekan girs ê.

E- Formê nameyanê ke neşkera/nebelt:

Nameyê nêrî

1- Demo ke nameyêde nêrî ra dime sîfet bêro:

yewhûmar*zafhûmar* *nimûneyî*
darêde huşktenê/tayê darê huşkî Darêde huşk naca ro. Tenê darê huşkî naca rê.
karêde giran..... tenê/tayê karê giranî Karêde giran esto. Tayê karê giranî estê.
layikêde baqil.....tenê/tayê layikê baqilî..... Layikêde baqil êno. Tayê layikê baqilî ênê.

2- Demo ke nameyêde nêrî ra dime yew nameyêde nêriyo bîn bêro:

yewhûmar*zafhûmar**nimûneyî*
darêde bonî darêde bonanDarêde bonî çewt o. Darêde bonan çewt o.
karêde mêrikîkarêde cênikanKarêde mêrikî esto. Karêde cênikan esto.
layikêde cîranî layikêde cîranan Layikêde baqil êno. Layikêde cîranan êno

peynîya çekuyan, gelê cayan gîna war ro. Raştîya xo bi
herfa "n" ya.
bizên ma
darên dewan

gulên baxçeyan
karên cênikan
lajekên cîranan
sayên çênekan

- 3- Demo ke nameyêde nêrî ra dime nameyêde makekiyo bîn bêro:
yewhûmar *zafhûmar* *nimûneyî*
 darêde masa darêde masayan Darêde masaye barî yo. Darêde masayan barî yo.
 karêde cênike karêde cênikan Karêde cênike esto. Karêde cênikan esto.
 layikêde cîrane .. layikêde cîranan Layikêde cîranê êno. Layikêde cîranan êno.
- 4- Demo ke nameyêde nêrî ra dime vername bêro:
yewhûmarî *zafhûmarî* *nimûneyî*
 darêde mi darêde ma Darêde mi esto. Darêde ma esto.
 karêde to karêde şîma Karêde to esto. Karêde şîma esto.
 layikêde ey layikêde înan Layikêde ey êno. Layikêde înan êno
 layikêde aye Layikêde aye êno.

Nameyê makeki

- 1- Demo ke nameyêde makekî ra dime sîfet bêro:
 darêde derge Darêde ma esta.
 gulêde rinde Gulêde rinde esta.
 sayêde sure Sayêde sure esta.
- 2- Demo ke nameyêde makekî ra dime yew nameyêde makekiyo bîn bêro:
yewhûmar *zafhûmar* *nimûneyî*
 darêde masa darêde masayan Darêde masa barî ya. Darêde masayan barî ya.
 gulêde cênike gulêde cênikan Gulêde cênike esto. Gulêde cênikan esto.
 sayêde dare sayêde daran Sayêde dare esta. Sayêde daran esta.

3- Demo ke nameyêde makekî ra dime nameyêde nêrîyo bîn bêro:

yewhûmar *zafhûmar*

darêde baxçeyî *darêde* baxçeyan *Darêde* baxçeyî esta. *Darêde* baxçeyan esta.

gulêde koyî *gulêde* koyan *Gulêde* koyî esta. *Gulêde* koyan esto.

sayêde layikî *sayêde* layikan *Sayêde* layikî esta. *Sayêde* layikan esta.

4- Demo ke nameyêde makekî ra dime vername bêro:

yewhûmarî *zafhûmarî* *nîmûneyî*

darêde mi *darêde* ma *Darêde* mi esta. *Darêde* ma esta.

darêde to *karêde* şima *Darêde* to esta. *Darêde* şima esta.

gulêde ey *sayêde* înan *Gulêde* ey esta. *Gulêde* înan esta.

gulêde aye *Gulêde* aye esta.

Formê nameyanê neşkera de, formê *zafhûmarî*ye sey formê nameyanê eşkera wo.

tenê/tayê *sayê* mi Tenê/tayê *sayê* mi estê.

tenê/tayê *gulê* to Tenê/tayê *gulê* to estê.

F- Gurênayena herfanê nêmvenga "y" û "w"yî.

Nameyê nêrî

1- Nameyê ke peynîya xo bi "a" ye biqedtîyê, ha ezafe de ha kî halê raşt de (C. Rectus) û halê antî (C. Obliquus) de na "a"ye war ro nêginena.

yewhûmar **zafhûmar** **pratik de**
ga **gayan** bîya **gaa** bîya⁽²⁸⁾
moreba **morebayan** ra ... **morebaa** ra
zama **zamayan** de **zamaa** de

2- Eke herfêde vengina barîyê bêro peynîya nê
nameyan:
yewhûmar **zafhûmar** (C. Ob.)
ga **gayî** **gayê** mi
moreba **morebayî** **morebayê** ma
zama **zamayî** **zamayê** ma

3- Eke herfêde vengina qalinde bêro peynîya nê
nameyan:
yewhûmar .. **zafhûmar** **pratik de**
ga **gawo** xurt **Gawu** bîya.
moreba **morebawo** tal ... **Morebawu** de nîyade.
va **vawo** serdin **Zamawu** biçarne ra.

28. Qesekerdena rojanîye de nê nameyî nîya ênê vatene.
Mana nê di herfa naca awa, ke nê herfî derg ênê vatene.
No nêno a mana ke nuştex kirmanckî de di herfanê
bivengan pîya/têlewe de binivisno.
29. Pratik de doşirmaa ma vajîno.

Nameyê makeki

1- Eke nê nameyê herfa "a" ye bicêrê:
doşirma **doşirmaya**⁽²⁹⁾ ma
çila **çilaya**⁽³⁰⁾ to

2- Eke herfêde barîya vengine bêro peynîya nê
nameyan:
doşirma **doşirmêyê**⁽³¹⁾ mi
çila **çilêyê**⁽³²⁾ to

E- Nameyê ke bi "e" ye qedmê:

1- Nameyê nêrî
çime **çimeyê** ma **çimê** ma⁽³³⁾
gure **gureyê** mi **gurê** mi
vêre **vêreyê** pitî **vêrê** pitî

2- Eke herfêde qalinda vengine bêro peynîya nê
nameyî:

30. Pratik de çilaa to vajîno.
31. Pratik de doşirmê mi vajîno.
32. Pratik de çilê to vajîno.
33. Pratik de niya vajîno.

çime çime**wo** serdin..... çimo serdin⁽³⁴⁾
gure gure**wo** giran guro giran
vére vére**wo** piz véro piz

2 - Nameyê makekî
gonî gonîya sure
kardî kardîyê tuji

F- Nameyê ke bi "ê" ye qedîné:

1- Nameyê nêrfîyêke bi "ê" qedîne:

çê çêyê ma çêê ma⁽³⁵⁾
çê çêyan ra çêa ra
çê**wo** girs

2- Nameyê makekîyê bi "ê" ye qedîné, çin ê:

F- Nameyê ke bi "î" qedîné ze "e" yê.

G- Nameyê ke bi "î" ye qedîné:

1 - Nameyê nêrî
pî pîyanê şima
pî pîyê mi

H - Nameyê ke bi "o" qedîné:

ko koyan ser ro koa ser ro⁽³⁶⁾
do doyî
ko koyê ma koê ma
do doyo tirş doo tirş
ko koyo berz koo berz

1 - Nameyê ke bi "u" qedîné:

pu puyê korî
pu puyo kor
ru ruyê mêrikî
ru ruyê mêrikan

J- Halo raşt / C. Rectus: (nominatîv) de nameyê ke yew dem
de nêvurîné, herfe nêgêné. Nameyê deman pêrîné de sey
yewbînî manenê.

34. Pratik de niya vajîno.
35. Pratik de niya vajîno.

36. Pratik de niya vajîno.

K- Halo ante / C. Obliquus Demé nikayı.

Nameyé nêrí:
neeşkera **eşkera**
yewhûmar *zafhûmar*
Astare vejîno. Astareyî vejîné.
Astarê vejîno. Astareyî vejîné.
Yew astare vecîno. Astareyî vecîné.
Layik berbeno. Layikî berbené.
Layikê berbeno. Layikî berbené.
Yew layik berbeno. Layikî berbené.

Nameyé makekî:
neeşkera **eşkera**
yewhûmar *zafhûmar*
Pite bulkî kena. Pitî bulkî kené.
Pitê bulkî kena. Pitî bulkî kené.
Yew pite bulkî kena. Pitî bulkî kené.
Saye ginena war ro. Sayî ginené war ro
Sayê ginena war ro. Sayî ginené war ro
Yew saye ginena war ro. Sayî ginené war ro.

Nameyé nêrí:
neeşkera **eşkera**
yewhûmar *zafhûmar*
Ez kitabî vînena. Ez kitab**an** vînena.
Ti solî bena. Ti sol**an** bena.
O darî keno berz. O dar**an** keno berz.
A kulavî şuna. A kulav**an** şuna.
Ma nêrî çînenîme. Ma nêr**ıyan** çînenîme.
Şima bizmarî kunê ci. Şima bizmar**an** kunê ci.
Ê morebayî pers kenê. Ê morebay**an** pers kenê.

Nameyé makekî:
neeşkera **eşkera**
yewhûmar *zafhûmar*
Ez deftere vînena. Ez defter**an** vînena.
Ti çila fina ta. Ti çil**ayan** fina ta.
O doşirma çînenîme. O doşirm**ayan** çînenîme.
A kardî kena tuj. A kard**ıyan** kena tuj.
Ma locine kenîme pak. Ma locin**an** kenîme pak.
Şima patîla pojenê. Şima pat**ıyan** pojenê.
Ê dare birnenê. Ê dar**an** birnenê.

1- Demê vertîyê bîmî

Nameyê nêrî:

neeşker

yewhûmarî

Mi kitab dî.....

To sol berd.....

Ê dar kerd berz.....

Aye kulav şut.....

Ma nêrî çîntî.....

Şima bizmar kuya dîwar.....

Înan moreba pers kerd.....

Nameyê makekî

neeşker

yewhûmar

Mi deftere dîyê.....

To çîla fişte ta.....

Ê doşirma çînite ra.....

Aye kardî kerde tuj.....

Ma locine kerde pak.....

Şima patîla pote.....

Înan dare birnê.....

M- Nameyê formê vengdayene:

1- Nameyê nêriyê yewhûmarî

kalo

xorto

2- Nameyê makekiyê yewhûmarî

rindê

wayê.....

3- Nameyê nêr û makekiyê zafhûmarî

gelê **kalan**

gelê **xortan**

gelê **rindan**

gelê **wayan**

ÇEWLIGI RA DI DEYIRI (KILAMI)

Arêkerdox: Seyîdxan KURIJ

KÊNAY MEHMUD MIKÛN

Mi ri vûnî kênay Mehmud Mikûno, dayê
Ma rueniştê mîyûn birûn d'o, mayê
Nenik daw wertê çimûno, dayê
Şit mi şûn d' biza quel rişnawo, mayê
Ez nizûn dayk ra çita vacîyo, dayê

Bîye ma şinî ina germiko, mayê
Ez çinena, ti girze k'o, dayê
Ez birnena, ti towe k'o, mayê
Ling tu çiyay solûn mi k'o, dayê
Dest tu çiyay pistûn mi k'o, mayê

WELAT ⁽¹⁾

Ma welat ra bar kerdû, dayê
Mal û mulk xwi ca verdawû, bavo
Temûm kotî bajarûn, dayê
Ax ma duê meşkûn o ⁽²⁾, bavo
Bes a ina feqirtî, dayê
Bes a ina bindestî, bavo

Xirabe kerda dewê ma, dayê
Miletê ma zivirnaya ⁽³⁾, bavo
Werrê mi zemûn verî, dayê
Ma bî kal û extîyarî, bavo
Bes a ina feqirtî, dayê
Bes a ina bindestî, bavo

Ma bîyekar û bîyeîş ê, dayê
Eştî ma şele keleşî, bavo
Pizê ma pizo vêşûn, dayê
Ma eşt vernî mufrezûn, bavo
Bes a ina feqirtî, dayê
Bes a ina bindestî, bavo

Warê ma qil berzûn o, dayê
Ez şûnê bizûn a, bavo
Vûni "Feteh nîyezûno", dayê
Kes halê mi nîyezûno, bavo
Bes a ina feqirtî, dayê
Bes a ina bindestî, bavo.

-
1. Mi na deyîre bandê Feteh Kurijî ra girewte.
 2. *duê meşkûn*: doyê meşkan
 3. *zivirnayîş*: ser o kerdiş, şelenayîş (tirkî de "soymak")

ŞUYANIYA MORDEMÊ KOSEYI

Arêkerdox: Alt Riza BILGILI

Ju mordemek beno. Feqîr û bêmal û bêmilik beno. Şuyaneyîne (şiwaneyî) keno. Xeylê waxt vêreno ra, mordemek beno kal û beno nêweş. Reseno ferq ke endî merdene nezdî ya. Hîrê lacê mordemekî benê. Mordemek zano ke merdena ey dime ê kî şuyaneyîne kenê. Xo de xo fikir keno "Mîrasê mi çînê yo ke ez bidî domananê xo. Mi xeylê zehmet ont û xeylê feqîrîye dîye. Ez nînan domananê xo rê qesey bikerî ke ê kî sey mi şuyane mebê". Naye ser o veng dano domananê xo, hîrêmîna lacî yêneyê ey de nişenê ro, vano:

-Mi rind goşdar bikerê. Mal û milkê mi çînê yo ke ez şima rê ca verdî. Şima zanê, mi heta ewro şuyaniye kerde û mi ebi şuyani ya şima kerdî pîl. Ez zana ke şima kî mi dime şuyaneyîne kenê. Weşîya (wesiyeta) mi şima rê a ya ke leyê mordemê kosey (koseyî) de şuyaneyîne mekerê. Şuyaneyîna mordemê kosey zaf çetin a.

Domanî piyê xo bêveng goşdar kenê. Dewam keno vano:

-Hala mi cile de mîyanî ser rast bikerê.

Kenê rast ke mîyanê kokumî pêro dirbetin o. Vanê:

-Babo, no çik o, to heta nika çayê ma ra nêvat?

Vano:

-Mi bivatêne kî çî destbera şima amêne? Waştena mi a ya ke, çîyo ke amo sereyê (sarê) mi ser mêro sereyê şima ser. Marîfetê mordemê kosey no yo, adet û toreyê koseyan no yo: To ke şartê înan nêard hurind, ti ke qarîya û herediya (miradiya) mîyanê to ro zole oncenê.

Waxtê ra tepîya pî mireno. Pîlîna (pîliya) keyî kewna destê birayê pîlî. Birayo pîl rozê veng dano birayanê xo, vano:

-Bêrê ronîşê, ma zumîn de qesey bikîme. Halê ma qe rind nîyo. Ez şona şuyaneyîne. Ez birayo pîl a û sire yê min a.

Biray qesanê xo kenê ju, birayo pîl îhtîyacanê raye tamam keno,

birayanê xo ra xatir wazeno. Biray vanê:

-Weşîya pîyê ma xo vîr ra meke bira. To rê oxir bo.

Birayo pîl rozê raye şono, rastê ju mordemekî beno. Zumînî selam kenê, lacek nîyadano ke mordemek kose yo. Mordemeko kose perseno:

-Ti kotî ra yena, kata şona?

Weşîya pî yêna lacekî vîr, cewabê Kosey rast nêdano, vano:

-Ez tucar a, mal hernena.

Kose seyîrê (şêrê) sertenê (kinc û kol) lacekî keno, lacek nêmaneno tucaran. Kose kewno şubhe, vano:

-Oxir bo.

Lacek raya xo ro Kose kî raya xo ro şono. Zumîn ra ke kewnê durî, Kose raya xo vurneno, çerexîno û ver bi lacekî şono; defeyêna zumînî selam kenê. Onca her ju raya xo ro şono. Reya hîrêyîn de Kose fêlê xo keno ya, vano:

-Ez zana ke ti tucar nîya û şuyaneyîne fetelîna.

Lacek vano:

-Heya, rast a. Weşîya pîyê min a, ey vatêne "Leyê mordemê kosey de şuyaneyîne meke"; coka mi rast nêvat.

Kose vano:

-Mi rê şuyane lazim o, ez kî coka fetelîna. Ti na het ser kata şona şo, pêro kose yê.

Lacek seyîr keno ke rast o, waxt kî çînê yo ke hetê bînî ser şêro; bêçare maneno, şuyaneyîna Kosey qebul keno. Kose lacekî cêno (gêno) beno key xo. Dano keyber ro û vano:

-Xanim, keyberî yake, mi şuyane ard!

Xanime keyberî kena ya û bena şad. Lacek seyîr keno ke cenîke rîhuyayî ya û rind a.

Şan de pîya şama xo wenê, Axa (Kose) vano:

-Xanim, cayê Şuyaney ci musne; hona newe yo, qefeliyo, va (wa) hewn a şêro. Şodir ma hemû çîyê xo pîya qesey kenîme.

Şuyane şono odeya xo, beno viran û kewno cile. Xo de xo fikirîno vano "Mi weşîya pîyê xo nêarde hurind" û muteessîr beno, bado hewn a şono.

Şefeq ra rew Axa û Xanime hîşyar benê, Axa vano "Ti ara ma hazir bike, ez kî karê bînî kena. Nezdîyê Şuyaney mebe. Karê şodirî biqedîyo ma ey hîşyar kenîme".

Kar û barê xo ke qedîno Axa şono dano keyber ro. Şuyane xîlê (tîlê) xo ser beno, vano:

-Kam o?

Seyîr keno ke kewto herey, tîjî eşto pencere. Vano "Roza sifteyine de ez kewta xeletîye" û muteessîr beno. Axa vano:

-Şuyane wurze, ara hazir a.

Şuyane sertenê xo cêno pira, herbî-herbî vejîno teber, vano:

-Qusur de seyîr meke Axa, ez qefelîyaye bîya û nêheşîya xo (xo nêheşîyaya).

Axa vano:

-Ma venga to nêda. Ti newe ya, sebirê xo teng meke.

Arawerdene dime Axa Şuyaney cêno, pîya şertanê xo birnenê. Axa hemû şertanê xo musneno ci û vano:

-Xo vîr ra meke, oyo ke şertanê xo nêano hurind, mîyanê ey ra zole oncenîme. Mi vaş da gayan, mird ê. Gayan raverde, ma şîme hêga. Hacetî kî oca der ê.

Şuyane axure ra gayan verdano ra, hacetan bar keno, vano "Ez hazir a Axa". Axa nişeno mayîne, pîya şonê hêga. Ju tazîya Axay bena, a kî şona hêga. Axa vano:

-Mi rind goşdar bike Şuyane! Tazîye kotî de mexel (mêle) bîyê, oca birame. Perozîya to ke amê serê şitî (xavik) melewnê, mast biwere (bore). Serê biçike meşikne, zerre biwere. Haydê, karê to rast bêro.

Û şono. Weswese kewno zerrey ci. Aqîlê xo nêkewno, vano "No karo şaş o". Bado "Ya xizir" vano û dest pêkeno. Seyîr keno ke tazîye şîya çengeyê (guçê) hêgay de mexel bîya. Oca kerre yo, hangazî (alete) tey nêxebetîna, cite nêbena feqet şert o yo ke Şuyane hêgay biramo. Heta peroz şenik ca rameno. Nanê perozî yêno, Şuyane mola dano ci ke nanê xo biwero. Serê biroşî dano ya ke mast o. Tûrikî keno ya ke biçika teze ya û germ a. Zaf fikirîno feqet raye nêveyneno. Çayê ke lazim o ke serê şitî melewîyo û serê biçike meşikîyo. Netîce de Şuyane taba (çiyekî) nêweno, vêşan-vêşan heta şan cite keno. Şan de yêno keye. Axa perseno:

-Şuyane, roza to çitur vêrde ra?

O waxt Xanime yêna zerre, vana:

-Şuyaney qet taba nêwerdo.

Axa vano:

-Se bi Şuyane, çayê ti qesey nêkena? Ti herediya?

Vate

Şuyane vano:

-Ma ez çi meheredî? Taziye şîya wertê kemer û kuç de mexel biya, nêramîno. Ti vana "Serê şitî melewne, mast biwere; qirtikê biçike meşikne, zerre biwere". Nîya nêbeno, ez zaf qarîya.

Axa vano:

-Ti şertanê ma zana. Juyo ke qarîya û heredîya mîyanê ci ra zole oncenîme. Sertenê xo veje, ez mîyanê to ra zole oncena.

Lacek wurzeno ra sertenê xo vejeno, Axa mîyanê ci ra hîrê surî zole onceno. Lacek zano ke endî oca de şuyaneyîne nîyêna kerdene. Per û perîşan şono key xo.

Birayê xo kom benê û persenê:

-Bira, se bi?

Birayo pîl, çi ke amo ser hurdî-hurdî qesey keno. Dime birayo werten vano:

-Dore yê min a. Lazim o ke ez şêrî şuyaneyîne. Ez şona hurinda to, heyfê to û pîyê xo cêna (gêna).

Birayo pîl vano:

-Ti nêşikînê, zaf çetin o. O het pêro kose yê. Ma nêşikînîme heqberê înan vejîme.

Birayo werten vano:

-Ti zaf rînerm a. Lazim o ke mordem tenê ebi hêrs bo. Ey ke çi vato, to henî kerdo. Ez ke şîya ez ebi waştena xo şuyaneyîne kena. Nişena ro, mastê xo kî biçika xo kî wena. ...na de çik û çikê ey, ez ey kişena.

Warzeno ra ebi nê hêrsê xo şono. Oyo pîl qickekî ra vano:

-Bira, ti çayê taba nêvana? Meverde şêro. Mi bese nêkerd, o çitur bese bikero?

Birayo qickek vano:

-Ma mecbur îme şuyaneyîne bikîme. Zobîna karê ma çînê yo. To dora xo vîyarnê ra, va o kî dora xo ravîyarno. Dore ke amê mi o çax ez se kena, ez zana. Ez dora xo ra raver qesey nêkena.

Birayo werten şono. O kî nêşikîno şertanê Kosey bîyaro hurind. Qarîno, heredîno. Kose mîyanê ey ra kî zole onceno. Vileçewt-vileçewt yêno keye. Verba birayanê xo beno mehçub. Çayê ke ebi hêrs a şîbî.

Birayo pîl vano:

-Mi to ra vat ke "Meşo, ti nêşikîna".

Birayo qickek hona nêzewejîyo. Veyva xoya wertene ra vano, a ci rê

nanê eyê raye kena hazir. Her dumîna birayê pîlî vane "Ti zaf qickek a, ti nêşikîna; naya ke ama sere ma va mêro serê to". Feqet nêşikînê birayê qickekî helge (egle) bikerê. Birayo pîl vano:

-Oyo ke ti nêvindena şona, bê ronîşe, şertanê Kosey to rê hurdî-hurdî vazîme.

Birayo qickek vano:

-Luzum nêkeno, çîyo ke amo serê şima û pîyê mi, rind kewto aqilê mi.

Xatirê xo wazeno, şono key Kosey.

-Ma bi xêr dî.

-Xêr bi selamet.

Kose şaş beno. No kam o, kotî ra vejîya. Perseno:

-Ti kam a? Xo bide naskerdene.

-Ez birayê şuyaneyanê to ya. Ez ama ke karo ke mendo biqedênî.

Axayo kose vano:

-Ti xêr ama, sere û çimanê ma ser ama. Ez zaf bîya şad. Kerem ke ma şîme zerre.

Şonê zerre, Axa birayê qickekî Xanime rê dano naskerdene. Şan de pîya şama xo wenê. Axa vano:

-Xanim, cayê Şuyaney ci musne, va Şuyane hewn a şêro, areşîyo (ariso). Şodir ma pîya qesey kenîme.

Şuyane şono cila xo. Canê xo zaf rehet o. Ebi xo emîn o ke heyfê xo cêno. Tenê fikir keno û hewn a şono. Ters kewno zerrey Axay, lacekî ra şubhe keno. Waxto ke kewnê cile, tersê zerrey xo cenîya xo rê vano:

-No şuyane çîyêde fena yo, ebi mi qe weş nêama.

Xanime vana:

-Ti bîla sebeb şubhe kena. Lacek hona xort o, teze yo, ebi can o; to rê henî yêno.

Axa vano:

-Xêre ser sey vatena to yo, xêr bo.

Lacek şewe ra rew wurzeno ra, çîyê mal û naxirî dano ci, malo ke şono teber verdeno ra. Hemû karê şodirî dano arê, gêrma şodirî pozeno. Karê xo qedêneno, roz şefeq ra erzeno. Şono pêt-pêt dano keyberê Axay ro. Axa perreno we, wurzeno xo ser, vano:

-O kam o?

Şuyane vano:

-Ez o Axa. Wurze, mi kar do arê, ara kerda hazirê.

Axa yeno û keyberî keno ya, vano:

-To ez vişna pero. O çi hîddet bi to da keyber ro!

-Qusur de seyîr meke, xuya min a. Ti heredîya Axa?

-Nê ... Ez nêheredîya. Şo sifre hazir bike, ma yenîme.

Axa cêreno û şono zerre, vano:

-Xanim, wurze, no şuyane çiyode ebi tehlike yo.

Xanime vana:

-Bîla sebeb ters kewto zerrey to. Mi to rê vat "Xort o, teze yo". Henî keno ke çimê ma kuyo. Şonê zerre ke Şuyaney ara xo kerda, gay verdê ra, hacetî bar kerdî. Axa vano:

-Çayê honde (hende) lez kena? Ma hona qeseyê xo nêkerdê.

Şuyane vano:

-Her dumîna birayanê mi mi rê vat. Ez şertanê to zana. Ez amo karo ke nêmcet mendo ey biqedênî. Waxtê mi çînê yo.

-Ebi na hal (qeyde) linga ma nîyêna zumînî.

-Ez mordemo çapik o, nîya muso. Gamê ti yêna gamê kî ez. Rew xo danîme zumîn.

Axa vano:

-Fekê to keder nêveyno. To qeseyode hewl vat. Ez kî xeylê waxt o ke bîya tembel, ezo ke na ximbilîna xo ra vejî.

Şuyane vano:

-Kamecin hêga ramîno? Ti ey mi musne Axa.

Axa raya hêgay musneno ci, vano:

-To vat ke "Ez şertan zana". Tazîya ma kî to de yêna. To rê oxir bo, ez nanê perozîye to rê rusnena.

Şuyane hazirîya xo keno tamam, şono hêga. Tazîye şona cayê de mexel bena. Lacek şono ke biramo, hengaze tey nêgurîna. Hêga zaf kemerin o. Xeylê cebelîno, se keno ke onca nêbeno. Veng dano tazîye, ano leyê xo; çi qeweta xo ke esta ebi a qewete moseye dano tîlîka tazîye ro, tazîye geber bena. Kotî ke canê xo wazeno ocay rameno. Xeylê cite keno. Perozîye yêna ke mast û biçika germ a.

Axa seyîr keno ke Şuyaney xeylê cite kerda. Dormeyê xo hîra-hîra seyîr keno feqet tazîye nêveyneno, perseno:

-Tazîya ma kotî der a Şuyane?

-Maya wayîre tazîye ... Şîye cayo kemerin de mexel bîye. Mi xeylê qeyret kerd, cite nêbî. Mi juye dê piro, geber bîye; mi kaş kerde peyê ê

birrî. Ti qarîya Axa?

-Nê ... Canê to weş bo. Axirê tazîya boyin a. Ez şona. Qe ke nê berateyê (binateyê) aye bike binê herre.

Axa şono keye. Şuyane nîşeno ro mast, sere şitî û biçike weno; pîzeyê xo keno mird. Cita xo rameno, hêgay qedêneno. Şan de hacetan cêno û şono keye. Gayan kî beno gome de girê dano.

Axa herbî şono tûrik de seyîr keno ke Şuyaney mast kî biçike kî werda; qe diramê nêverdo. Şuyane gome ra yêno, Axa perseno:

-To hacetî ardî, se bî?

Şuyane vano:

-Mi hêga qedêna. Şodir kamcîn hêga ramîno?

Axa ebi destê xo hêgayê boverê dewe musneno ci, vano:

-Şodir o hêga ramîno.

Beno şodir. Şuyane hemû ihtîyacanê xo cêno û şono hêga. Heta cemê şanî cite keno. Ju ga zaf qefelîno, nêşikîno şêro; Şuyane dano piro, ga mireno. Vereşan yêno keye, vano:

-Ez ama gayê bînî bena, ju kî tey areba bena.

Axa vano.

-Se bî, ti areba se kena?

Şuyane vano:

-Malê gawurî gay nêşikîya şêro, ez zaf bîya hêrsin; mi da piro, merd.

Axa veng nêkeno. Şuyane areba cêno û şono. Oca de gay sere birneno, bar keno areba, ano keye.

Axa yêno seyîr keno, vano:

-Ti qarîya Axa?

-Nê Şuyane, ez nêqarîya. Waxtê ma hona zaf o, ti gayan meqefelnê rind beno. Gay çerme bike, ma leteyê ju bidîme cîranan.

Şuyane vatena Axay keno. Axay rê şenik goşt verdano, zêdir dano cîranan.

Axa yêno ke vazo "Ê bînî rind hurdî bike, qarme bikîme", seyîr keno ke goşt zaf şenik o; Şuyaney zaf do cîranan. Axa beno hêrsin, vano:

-Mi to rê vat ke leteyê ci de, to pêro do cîranan!

-Cîranî zaf feqîr bî. Têde dormeyê mi de bî kom. Mi seyîr kerd ke zaf feqîr ê, mi da ci. Ti herediya Axa?

Axa vano:

-Nê... Ez nêherediya feqet ez tenê bîya hêrsin. Goştê ke mendo ti se

Vate

kena bike!

Û şono odeya xo de nişeno ro. Xanime yêna zerre ke Axa zaf pozxin (murixin) o, vana:

-Se bî to ro?

-Mi to rê vat "Xanim, no şuyane mordemo tekin nîyo". To tim û tim vat "Nê". Tazîya mi kîşt, gayê mi kîşt. Eke nîya şêro dore yêna mi kî.

-Ti zaf weswese kena. Tazîya toya boyine şona cayo henên de mexel bena ke nêramîno. Şuyane xort o, hêrsê xo nêgirewto, do piro. Gayê to zaf pîr bî, endî karê nêkerdêne.

-Xanim, ti boyna mi tesellî kena. Ez kî zaf wazena ke vatena to rast bo. Lacek zaf çêr o. Eke sey vatena to bo mîyanê ma nîyêno hard, Şuyane hemû karî keno. Haydê, cilan rafiye, ma hewn a şîme.

Şuyane wazeno ke plana xo gam be gam raver bero. Serba gama hîrêyîne xo keno hazir. Odeya ke tey kewno ra, dêsê ci ebi gomeyê malî ju yo. Dês ra ju kemere vejeno, dêsî keno lane (lone). Şewe şenik-şenik lane ra sole dano mîyan. O waxt zelmele (welwele) gineno mîyan, mî pêro qîrrenê. Şewê, di şewî nîya dewam keno. Şewa hîrêyîne Axa şono seyîr keno ke taba çînê yo, yêno kewno cila xo. Reyê, di reyî seyîr keno ke mî nêvindenê. O waxt veng dano Şuyaney. Şuyane hîşyar nêbeno. Axa vejîno, vano:

-Se b î to ro? Ti mordemo hîşyar bîya. Mal honde qîrreno ti hîşyar nêbena.

Şuyane vano:

-Ez zaf qefelîya, hewnê mi xorî bîyo; mi nêhesna. Ti şo cila xo, rehetê xo de nîyade. Ez heqberê înan yêna.

Şuyane şono çar-panc mîyan sere birneno, yêno kewno cila xo. Beno şodir, Axa şono gome ke çar-panc mî sere birnê. Veng dano Şuyaney:

-Bê, no çik o?

-To vat "Vengê nînan bibirne". Ez seatê, di seatî wertê mîyan de nîşt, pêro nî qîrrenê, mîyê bînî veng nêkenê. Mi nêşîkiya vengê nînan bibirnî, mi kî sere birnay. Ti heredîya Axa?

-Nê... Ez nêheredîya. To ke pêro sere bibirnêne mi se bikerdêne?

Naye ser o axa zaf beno tedîrgîn. Hêdî-hêdî derheqa Şuyaney de fikrê Xanime kî vurîno.

Di rozî kewnê werte, Şuyane gama bîne erzeno. Derguşe de pitik

esto. Şuyane derzînê keno derguşa pitikî ra. Xanime pitikî kena derguşe, pitik berbeno; derguşe ra vejena, vindeno. Ju roze û ju şewe nîya dewam keno. Şewa didîyîne bena nême, pitik nêvindeno. Xanime bi Axay a bêzar benê, Axa vano:

-Şuyanê mayo xêx heqbera nî de yêno. Ez şona veng dana ey, va o qaytê ci bikero, ma rakewîme.

Şono veng dano:

-Şuyane, di şewî yo ke ma hewn nêkerdo. Bê qaytê nî pitikî be. Se kena bike, vengê nî bibirne.

Şuyane yêno qaytê derguşe beno, Axa û Xanime kewnê ra.

Şuyane fekê pitikî pê temneno. Derguşe ra derzîn vejeno, tenê şaneno, vengê pitikî birîno; Şuyane şono kewno cila xo. Pitik fek temetaye maneno û xenekîno.

Şodir her kes wurzeno ra û karê xo keno, vengê pitikî çînê yo. Axa vano:

-Xanim, şo nîyade, vengê pitikî çayê nêvejîno?

Xanime şona nîyadana ke pitik xenekîyo. Qîrrena, dana xo ro, vana:

-Axa, bê, bê! Pitikê ma xenekîyo!

Axa veng dano Şuyaney:

-No çik bî to ard ma ser?

-Mi pitik şana ra, hewn a şî. Mi ser temna û ez şîya. Ez çi zana ke xenekîno? O senê qese yo ti vana? Ti însanî fîna binê guna. Ti nika mi ra heredîya?

-Nê ... Ez nêheredîya.

Beno şan. Axa bi Xanim a şonê odeya xo, Axa vano:

-Kênê, bê ronîşe. Aya ke ti vana a nîya. Fêlê nî Şuyaney xirabe yo. Hendo ke qedayo bîn nêardo ma ser, ma yaxeyê xo nî dest raxelesnîme.

-Ti vana se bikîme?

-Va keye kî yê ey bo, hemû çî ey rê bimano. Ma canê xo bixelesnîme bes o. Ti ma rê nanê hîrê-çar rozan hazir bike, o ke kewt hewn, ma arebaya xo bar kenîme û şonîme.

Şuyane zano ke nî remenê. Pey keyberî de hemû çî goşdar keno. Derdê Şuyaney o yo ke piştê Axay ra zole bionco û heyfê xo bicêro. Çimê xo tim Axay ser o yo. A şewe Xanime hemû çî kena tamam. Şuyane kî odeya xo der o û înan goşdar keno.

Axa Vano:

-Kênê, goşdar bike, Şuyane hewn der o?

Şuyane vengê ey hesneno û xurreno. Xanime yêna pey keyberî ke xurrayîşê Şuyaney yêno, vana:

-Heya, hewn der o. Vizêr mi kar pêro ebi ey da kerdene. Zaf qefeliya, hîşyar nêbeno.

-Ey fam nêkerd?

-Nê ... Mi ci rê vat "Ma cîranan şodir de kom kenîme û madaxê pitikî danîme. Aye ra ma na hazirîye veynenîme".

Çî-mîyê xo bar kenê, Şuyane dizdîn a şono serê areba de kewno wertê çuwalan, xo dano we.

Tekînê, şewe heta şodir raye şonê. Destê şodirî de, ju deşte de çutê kutikanê malî vejînê yênê. Xanime kutikan veynena û zaf tersena, vana:

-Ax ke Şuyaney mayo xêx nika îtya bîyêne!

Naye ser ra Şuyane zerrey çuwalan ra veng fino ra xo, vano:

-Axa, mi vejê, ez heqberê înan de yêna, zzzna maya wayîrê înan!

Axa areba helge keno. Şuyane vejîno, heqberê kutikan de yêno.

Şuyane vano:

-Şima bê mi kata şonê?

Axa vano:

-Ma tepîya peyser amêne. Ti hewn de bîya, ma vat "Va rehetê xo nîyado".

Şuyane vano:

-Ez leyê şima der o, metersê. Kata şonê haydê pîya şîme.

Axa vano:

-Ez peyser a dewe nêşona. Xêrê a dewe çînê yo. Hemû çîyê mi şî. Ti kî leyê ma der a, ma şonîme cayode rind de barê (goçê) xo nanîme ro.

A roze heta şan raye şonê, rastê ju çemê girsî yênê. Dormeyê çemî merg a, bîr o û cayo rind o. Axa vano:

-Şuyane, ma barê xo îtya ronîme. Şodir ma wurzenîme ra, persenîme; eke wayîrê xo çînê yo, ma xo rê îtya kenîme ware. Awa xo zaf a, cayê xo rind o.

Cayo munasib de barê xo nanê ro. Axa Şuyaney rê vano:

-Ma rê tenê kolîyan (îziman) arê bide, ma adir wekîme.

Şuyane ke kewno durî, Axa vano:

-Xanim, ma emşo nî ra rareyîme. Eke nêbo, no ma kişeno.

Xanime vana:

-Axa, ma çitur ci ra rareyîme?

Axa vano:

-Ma cila xo kaleka çemî de finîme ra, şewe ma ey ton danîme û erzenîme çem.

Şuyane dizdîn a goşdar keno û hemû çî hesneno. Kolîyan dano arê yêno, adir keno we. Nanê xo wenê, Axa vano:

-Waxtê rakewten o. Xanim, cila ma kaleka çemî de rafiye. Serd o, ma hîrêmîna têleye de rakewîme. Şuyane hetê çemî de, ez werte de, ti kî peyê mi de.

Kewnê ra. Şewe xeylê vêrena ra, Şuyane berqestî (berqaştî, mexsus) xurreno. Seyîr keno ke Axa bi Xanim a hewno xorî der ê, xebera xo dîna ra çînê ya. Şuyane Xanime beno hetê çemî, bi xo kî kewno peyê Axay. Dest kuno Axay ra, vano:

-Hadî Axa, hîşyar be! Linge pa kûye û ma ey bierzîme çem; ci ra rareyîme.

Axa çitur ke perreno we, pasqula dano piro, Xanime gindirê çemî keno û vano:

-Xanim, ma ci (gi) kerd fekê pîyê ey!

Şuyane vano:

-Axa, ma ...erna de Xanime! Ti kî reyîya ra ez kî reyîya ra!

Axa şaş beno, çayê xo de beno cemed. Şuyane vano:

-Axa ti heredîya?

Axa vano:

-Lawo, ma ez çitur meheredî!? To zîletê mi birna.

Şuyane vano:

-Ey Axa, şima mordemanê koseya şenik pê ma kerd? Pîyê mi ebi derdê şima şî. Birayê mi nêşîkînê vejîyê mîyanê şarî. Xo şilt bike, ez heqa xo to ra cêna! Mi karda xo serba na roze viraşta.

Û mîyanê Axay ra zola onceno, vano:

-Nî hîrê teney pîyê mi ver ra, nî hîrê teney birayê minê pîlî ver ra, nî hîrê teney serba eyê wertenî, hîrê teney kî serba mi! Ti xo rê, ez xo rê; endî karê mi to de çînê yo. Na areba, nî gayan û nî pesî pêro ez cêna. Ez şona dewa to, heqa pîyê xo, heqa birayanê xo, heqa xo cêna, şona key xo. Keye û dewe to rê.

Û vejîno şono.

Birayê bînî keye de meraq kenê, vanê "Biray mayo qickek se bî?"

Vate

Rozê seyîr kenê ke boverê dewe ra ju mordem mal û naxir ver der o, yêno. Tenê beno nezdî, nîyadanê ke birayê xo yo. Vera ci şonê, zaf şad benê, vanê:

-Ma zaf meraq kerd, ti tenêna ke herey bikewtêne, ma amênê.

Birayo qickek vano:

-Şima nêqerinde meraq kerdo. Karo ke mi girewt xo ser, ez heqbera ey de yêna. Şima hona ez rind nas nêkerda. Mi heyfê pîyê ma, heyfê şima Kosey ra girewt. No kî heqa ma yo, ma endî şuyaneyîne nêkenîme. Mal û naxirê ma esto, gayê ma estê. Ma endî şuyaney xo yîme. Vatena mi na ya.

Birayê pîlî vanê:

-Naca ra tepîya, pîlê ma ti ya. Ti ke se vana, ma yo aye bikîme.

HEYDO KEÇANICI RA ŞIRI

LACO

Şodir berd, şan de nêame
Laco, ti kotî mendane?
Şîya hukmat de ez persena
Kutikî lawayî, ez tersena

Dayê, dayê, ez birîndar o
Bexê mi kişto faşîstano
Nêmerdo, reyêna o êno
Wayê, wayê, birîndar o

Ênê wertê ma pêro pîl ê
Şarê ma ci rê pêro qul ê
Lap wenê, goşan ra zîl ê
Heq a ma nîya onceme çîle

Dayê, dayê, ez birîndar o
Lacê mi kişto kutikano
Nêmerdo, ancîya o êno
Bawo, bawo, ez birîndar o

Xortê ma dayî arê, berdî
Meterse kutikan ra êndî
Piro de, bikeme cengî
Dinya de vecîme ma vengî

Dayê, dayê, ez birîndar o
Varekê mi berdo polîsano
Nêvîndeno, pey de êno
Dayê, dayê, ez birîndar o.

KEÇA ÇIN A

Koyê ma koyan ra zaf berz o
Xirabe yê dewî, hardlerz o
Fîştê ra cenazê ternan û tezan
Xirabe yê dewî, hardlerz o.

Dewa ma persena, dewa kane
Bikîşê ma, teze name panê
Bonî newe yê, çêverî bêyanê
Keça çîn a, "Sekî" (1) vanê.

Vanê "Heyder bê dewe".
Kesê mi çîn o, se bême?
Hêsîrê destê tirkan îme;
Danê ma ceza, hepis vîneme.

1. Keça (Keçan): Nameyê dewêda Gimgimî ya. Dewlete nameyê na dewe vurînayo, kerdo "Sekî".

XORT Û AZEBE

Ez xort bîya, ti azeb
Qalê to kerd, bî xezeb
Mi ti remna, kam bî sebeb?
Bextê am rê bî xezeb

To dime ez cêrênê
Nîştênê ro ez berbênê
A saete ke mi ti nêdiyêne
Dewe ser de mi nîyadêne

Cor de ez amêne dewe
Mi ke qe ti nêdiyêne
Tuman ser de ez fetelîyêne
Hînî ser ro mi ti diyêne

To dime ez fetelîyêne
Nîştêne ro ez berbênê
A saete ke mi ti nêdiyêne
Dewe ser de mi nîyadêne

Pîyê to mi de dişmen bî
Ti dêne şarê durî
Kerdbî to mi zerrî
Mi vatêne "Ez to berî."

To dime ez cêrênê
Nîştêne ro ez berbênê
A saete ke mi ti nêdiyêne
Dewe ser de mi nîyadêne.

MEHEMEDÊ MEHMUDI (1)

Arêkerdox: C. Zerduşt Pîranij

Mehemedê Mehmudî (2) dizdey di westa bi. Venganê jey (ey) bi. Yew roj ancî Mehemed û biray xu yew deşta duzi di seba dizdey geyrenê. Şonê hewnîyenê ki yew mêrdek ha citi keno. De ana yew gay jey esto, ti vane qey sinciq a, kê (kes) qîymiş nêbenê tira biewnê. Mehemedê Mehmudî dizd o, zano ki ga pere keno. Vano "Ez se ka? İmkan çin o ganî (gerek) ez inê gay bitirawa." Biray xu ra vano:

-Birawo!

Bira vano:

-Hey.

Vano:

-Ez ganî inê gay bitirawa.

Bira vano:

-Biray mi, ti deli (xînt) bî? Deşta duz a, weyra yew tek lay esta û mêrdek ha citi keno. Ga zî hanîk o jey ver di, ti senî şîyênê ay gay bitirawî?

Vano:

-Willahî ganî ez bitirawa.

Bira vano:

-Senî?

Vano:

-Mi to ra se va ti ayhewa biki.

Û vano şo filan ca di biqîrri, wexto ki mêrdek ame hetê to ra, ez gay bena.

1. Mi nê meseleyî sey vatişê Mihikê Mamîra nuştî.

2. *Mehemedê Mehmudî* qelbînij bi û Hopi ra zewejîyaye bi. Nameyê cinîya ey Sitiki bi. Sitiki maya Koçeri û vistirîya Mihoşî bî. (Qelbîn û Hopi, di dewê Pîranî yê.)

Vano:

-Ana, ana.

Mehemedê Mahmûdî cadê xu di vindeno, bira şono ay daşt û menzîlê tîfingî ra vejêno, çîqa ki tede esto qîrreno, vano:

-Ha ho! Ha hoo! Bêrênê, bêrênê! Milet, ina çî ecêb a? Bêrênê, ha hoo! Ha hoo! Qet mêrdim çin o, qet çew çin o?

Hewar û gazî keno û yew hewa qîrreno ki kê vanî qey marî pede dawo. O ki ana qîrreno, mêrdek hema gayan vinderneno û misasiya xu gêno, hetê ey ra vaz deno. Mehemedê Mehmudî zî a gami gay akeno û gêno dere-dere şono.

Mêrdek yeno bide reseno, vano:

-Lila camêrd çî yo, xeyr o? Çî dewa to ya, ti çî bareni-qîrreni? Çî hewar a, çî gazî ya?

Biray Mehemedê Mehmudî vano:

-La willa ez xu rê ecêb manena. Ti nimaj (şodir) ra yew gay reydi senî citi kenî?

Mêrdek xu ra pey hewnîyêno ki raşt a zî yew tek ga yo, saw beno, vano:

-Senî?

Vano:

-Willa ez nimaj ra hewnîyêna ki ti yew tek gay reydi citi kenî, ez ecêb manena, cûka ez xu rê barena-qîrrena.

Tabî mêrdek saw bîyo. Yeno ay gay xunê bînî akeno û dano piro şono.

Rayîr ra tay mêrdimî raştê ey yenê, vanê:

-La camêrd xeyr o, çî yo? Çî rê ana reng û benzê to herimiyawo?

Vano willa hal-mesela ana ya...

Vanê:

-La ay mêrdim senîwa yew mêrdim bi? Çî bi, çikare bi? Jey tikê terîf biki!

Vano la willa hal-hewal anasar yew mêrdim bi...

Vanê:

-De şo! Şo, Mehemedê Mehmudî marda to n..., ga şî!

Sitiki cinîya Mehemedê Mehmudî bî. A û Mehemedî pê nekerdinê.
Sitiki timi cirgîyaynê (cigirîyaynî) ameynê key maya xu Xeyri.

Rojê ina ancî cirgîyêna yena. Ê zî hinî eciz benê, vanê:

-Ina timo şona, danê pêro û o zî hewna yeno ja (aye) beno. Ma tikê dest çîwa kê, ma ey bitersnê. Ma vajê "Ino heway şîma hewa nîyo, şîma timo danê pêro. Ti ja kuwenî, ana beno?" Eki ame ma qestî vajê "Sitiki wita (tîya) nîya, şîya Şêxmedan⁽³⁾; xura ma hinî ja nêdanê to".

Mehemedê Mehmudî yeno roşeno, xuş-bêş ra pey vanê:

-Xeyr o?

Vano:

-Ez ameya ki Sitiki bera.

Vanê:

-Sitiki wita nîya.

Vano:

-Kora (kotî) ya?

Vanê:

-Willa Sitiki şîya Şêxmedan.

Vano:

-Senî?

Vanê:

-Willa şîya _êxmedan.

Vano:

-Yaw ez herê xu nêersawena Şêxmedan, şîma senî Sitiki vera daya ki şoro Şêxmedan?

Vanê:

-Willa ha weyra ya.

-Ana?

-Ana.

Werîştîşê xu ra ver vano:

-La Xewxi kora ya?

Xewxi zî waya Sitik a. Ezeb a û ha keye d' a. Eşnaweno ki a gami ha

3. Şêxmedan: Yew dewa Pîranî ya.

Eynî Mehmedî (4) di, bostan d' a. O dano piro şono la dewijî ecêb manenê, vanê:

-La Mehemedê Mehmudî timo ameynê heta ki Sitiki nêgirotinê nêşîynê, eyro senîwa şî?...

Inan mîyan ra yew mêrdimo aqilî vejîyêno vano:

-La ma inî ra va Sitiki şîya Şêxmedan-mêxmedan, ino Xewxi zî persa; cay nêşêro Xewxi nêbero?

A gami camêrdî pêser benê, vazdenê şonê. Hewnîyênê ki Mehemedê Mehmudê to destê Xewxi giroto û kîrr-kîrr ard ra kaş keno. Vanê "Eman hewar!", de-de zor dest ra gênê û Sitiki danê bide (ey), şono.

Yanî ey gore eki Sitiki raştîya Şêxmedan xura xeyr tede nêmendo, vato "Barê ez xu rê Xewxi bera". Çimkî pereyê (qalinê) xu day!

Ma xewxi ra vanê "Xewxendar" zî. Xewxi ser o yew deyîre esta, vanê:

"Xewxendarî, boç qûnderî,

Ka oday to, ka şaney to?

Ka pîney to, ka derzîna to?

Yanî ti çi bêj cenî ya, çîyekdê to çin o, ha?"

4. *Eynî Mehmedî*: Hopi di nameyê yew cay o.

CĒRAYIŞ

Arêkerdox: **Hikmet ÇALAGAN**

Beno, nêbeno, hîrê hevalî benê. Rozê nî hîrê hevalî nîşenê ro mabenê xo de qesêy kenê û qerar danê vanê ”Ma şîme qederê xo ra bicêrême (bigêrîme)”. Roza bîne urzenê ra, kunê raye şonê. Şonê, şonê, rastê hênîyê ênê. Zaf biyê têşan. Şonê ke hênî ra awe bişimê. Qayît kenê serê hênî de kalêke herdişsipî niştro ro. Selam danê kalî, nîşenê ro û awe şimenê. Kal înan ra perseno:

-Şima kam ê, kotî ra ênê û şonê kotî? Ê vanê:

-Ma hîrê heval îme. Qederê xo ra cêrenîme.

Kal vano:

-Şima çi ro cêrenê, çi wazenê?

Hevalo ju vano:

-Ez wazena ke hînî dewlemend bî, na welat de kes zê mi dewlemend çînê bo.

Hevalo bîn vano:

-Ez kî wazena bibî qadîyek, na welat de zê mi qadî çînê bo. Her kes çi karê xo bibo bêro hetê mi.

Hevalo ke peynîye de mendo vano:

-Ez tawa nêwazena, teyna cênîyede şithelale wazena.

Kal serê nî qesey înan urzeno ra, dest keno bêrîka (taneka) xo, kîsikek pera veceno dano eyê ke waştênê bibo dewlemend. Qelemek veceno dano ê ke waştênê bibo qadî. Ê ke cênîkek şithelale waştênê ra kî vano:

-Ti kî şo çê xo. Cênîka ke ti wazena bena nesîbê to.

Kal dima nî qisey xo beno vîndî. Wexto ke kal beno vîndî, hîrê hevalî şaş manenê. Dime ra vanê ”No kal Xizir bî”. Endî nêşonê cayê, cêrenê ra şonê çê xo.

Waxt vereno ra, ê ke waştbî bibo dewlemend beno zaf dewlemend. O welat de kes qasê ey dewlemend çînê yo. Ê ke waştbî bibo qadîyek pîl beno qadîyek pîl. O welat de qasê ey qadîyo pîl çînê yo. Ê ke xo rê

cênîya şithelale waştbi zewecîyêno. Cênîya ey zaf rind û şithelale bena. O gabantîye (gawantîye) keno û îdarê xo nîya keno.

"Rozê kal vano ke "Ez rê (reyê) şorî nî mordemanê xo bibênî (bivînî), hela se kenê". Ver de şono hetê eyê ke zaf dewlemend bî. Wexto ke şono hetê ey kincanê xo vurneno. Kincanê dirîyaya û qilêrina dano xo ra. Şono verê çêwerê ey, vano:

-Ez sedeqê Heqî wazena.

Mêrik venga xulamanê xo dano û vano:

-Nî verê çêwerê mi ra berjê! Nêşono nêxebetîno, amo sedeqê wazeno!

Xulamî kalî danê verê terpika û çêwer ra kenê durî. Waxto ke kalî kenê durî, mêrik qayît keno ke çî dewlemendîya xo estbî pêro bîye vîndî. Mêrik a waxt dano zanîyanê xo ro, vano "No kal o kal bî"; endî zaf herey beno.

Kal rêna kincanê xo vurneno û şono hetê qadî. Şono dano çêwerê qadî ro. Qadî çêwer keno ya û qayît keno ke ju kalo pasaqin verê çêwerî der o. Kal vano ke:

-Perê mi çîn o, ez ama ke ti mi rê dîlekçeyek binusnî.

Qadî venga mordemanê xo dano û vano:

-Nî kalî berjê tewer! Hela qayîtê nî kalê mirdarî kerê, amo vano "Bê pera mi rê dîlekçe binusne!" Kalo mirdar, ti çî waxt dîyo bê pera dîlekçe amo nusnayîş?

Mordemê qadî kalî şanenê verê terpika û erjenê tewer. Waxto ke kalî erjenê tewer, qadî nîşeno ro ke çîyê binusno, qayît keno ke wendene û nusnayene kerda xo vîr a. A waxt dano zanîyanê xo ro, vano "No kal o kal bî"; endî zaf herey beno.

Pênîye de kal rêna kincanê xo vurneno û xo na fa (rey) nano nêweşîye ra, şono serê raya çê gabanî. Cênîya gabanî her roz mêrdê xo rê nan (non) bena.

Cênîke rêna kewte raye amê. Kal serê raya cênîke de meredîya ra. Cênîke amê nezdîyê kalî, qayît kerd ke kalêke kokim serê raye de meredîyo ra. Her cayê ey kul o û ci ra bûye êna. Cênîke amê hetê kalî û va:

-Bira, bira, to rê se bîyo?

Kalî va:

-Ez zaf nêweş a. Nîşkîna raye de şorî. Xêrê xo alîkarîya mi bike.

Cênîke kewte binê çengê ey, o berd çê xo. Awe kerde germ û sarê ey

Vate

şut. Dime ra kerd zerê cile û ci ra va ke:

-Mêrdê mi gaban o. Ez gere ey rê nan berî. Ti naca qayîtê rehetîya xo bike.

Kalî va:

-Waya mi, ti şo qayîtê karê xo bike. Cayê mi rind o, Heq to ra razî bo. Cênîke nanê mêrdê xo mêrdê xo rê berd. Gaban cênîya xo ra persa:

-Ti qey nîya herey kewta?

Cênîke va:

-Mêrik, ez amênê, sere raya mi de kalêke kokim û nêweş meredîyabî. Mi qayît kerd halê ey rind nîyo, mi berd çê, sarê ey şut, kerd cile û ez ama.

Gabanî va:

-To rind kerdo.

Endî bîbî şan. Cênîke, merdê xo û dawar pîya verba dewe şî. Dawar ard dewe û şî çêyê xo. Gabanî hal-xatirê meymanî pers kerd, qayît kerd ke meyman zaf nêweş o. Ci ra persa:

-Lo lo bira, nêweşîya to çik a? Dermanê xo çik o? Ma rê vace, ma kî bişikîme birînanê to weş bikîme.

Kalî va:

-Bira, bira, tewr pers meke. Nêweşîya mi zaf giran a. Dermanê mi şima nîşikînê pêda kerê.

Gabanî va:

-Hela vace, belkî dermanê to ma de esto. Eke çînê bo, ma bicêrîme bivênîme.

Kal tenê fikirîya, çimê ey gina lacê gabanî yê qiçekê ra, cêra ra gabanî va ke:

-Doxtoran mi ra va ke "Ti gere domanêk qiçek sarê bibirnê û gonîya ey bifînê kulanê xo" lê domanê mi çîn ê. Kam domananê xo dano mi?

Serê na qisa kalî, gaban fikirîya, şî cênîya xo ra va ke:

-Bê ma nî lacê xo sare bibirnîme û gonîya ey bifînîme kulanê meymanê xo. O ke lacê do ma, şîkîno juyo bîn kî bido.

Cênîke vatê merdê xo qebl kerd û uştî ra şî lacê xo sare birna, gonîya ey arde fitî ra kulanê kalî ra. Kalî pers kerd:

-Şima na gonî kotî ra arde?

Gabanî va:

-Ma cayê ra arde, pers meke. Wa kulê to weş bê, zobîn muhîm nîyo.

Kalî endî zana ke înan lacê xo sare birno. Gaban û kalî a şewe xêlî qesey kerd, dime ra gabanî rehetîye kalî re waşte, o û cênîya xo şî kewtî ra. Şewe xêlî vêrde ra, cênîke ebe vengê domanêk haşar bîye û mêrdê xo haşar kerd; ci ra va ke:

-Vengê domanî êno.

Gabanî va:

-Vengê domanî nîyo. Kulê meymanî bîyê rehet, herhal o zîbeno (naleno). Ti qisawatan ver vengê ey ze vengê domanî heşnena.

Serê na qesa gaban û cênîke rêna kewtî cile. Hina nêkewtbî hewn, rêna vengê domanêk ame. Gaban û cênîya xo çapik cile ra vecîyayî şî qayîtê bêşîga lacê xo kerd. Qayît kerd ke lacê înan zerrê bêşîge der o û weş o, lînganê xo hejneno (têşaneno), qayîtê maye û pîyê xo keno.

Kal şew uştbî ra, sare û cendekê lacekî ardbî tê lewe û kerdbî weş. Dime ra kerdbî bêşîge, şîbî. Gaban û cênîya xo çapik şî qayîtê cayê meymanî kerd ke meyman cayê xo de nîyo. Serê na ya gaban cêra ra cênîya xo va ke:

-No kal o kal bî!

Naye dime ra qadî û mordemo ke dewlemend bî bî feqîr, gaban bî zaf dewlemend; çend domanê xoyê bînî bî. Ê şî serê miradê xo, ma mendîme naca.

27.09.2000

WELATÊ MIN

Feteh KURIJ

Koy Çewlîg o Şerefdîn o
Ti ra gêrênî Şarik û Şivano
Pesî benî helê şûno
Şinî ware bêrîvano
Welatê min welatê min
Çayir çîmen welatê min
Gul û nêrgiz welatê min

Pêşmergê êrzîyay koyûno
Xeber kota eskêr tirkî miyûno
Wiriznênî we hawafirûno
Benî sebêb cahîlûno
Welatê min welatê min
Çayir çîmen welatê min
Gul û nêrgiz welatê min

Sêr Çewlîgî darê mazîyêrî
Pêşmergûn xwi ri çekûn bêrî
Pê eskêr romî teber kirî
Dinya romî ri teng û tarî kirî
Welatê min welatê min
Çayir çîmen welatê min
Gul û nêrgiz welatê min

DEWIJ Û DIZDI

Firat ÇELKER

Beno, nêbeno yew (jû) dewij beno. Yew hera xo yew kî (zî) biza xo bena. Dewij nişeno hera xo, leyê xo de bize gêno (cêno) şono şaristan (bajar). Vilê bize de yew zengil (zingil) beno. Dewij lak erzeno ro vilê (milê) bizê, xo dime ra anceno. Zengilê bize ke hejîya, o vengê zengilî ra bawerîya xo ano ke bize ey (dê) dime ra ya. No şaristan de şono cayê bazarî. Hîrê dizdî nîyadanê ke yew dewijo pejmurde ame. Weşa dizdan ra şono. Dizdo yew vano:

-Ez biza nê dewijî tirena (tirawena).

O bîn vano:

-Ez hera ey tirena.

Ê hîrine kî vano:

-Ez kincanê (cilanê) ey tirena, ey rût û şilt verdana.

Dizdo verên xo şevakneno, hebê bi dîqet şono nêzdîyê (nezdîyê) bize, zengilê bize gêno, bi doçikê here ra girê dano; bize gêno, rayîrê (raya) bînî ra şono.

Ti nêvana here ke xo lewna, zengilî ra veng vecîno, dewij bawer keno ke bize nêzdîyê ey de ya.

Dizdê dîyine (didine) şono leyê dewijî, vano:

-Ti bîya xex çî (çik) yo? No çî yo to wina (nîya) kerdo? Insanê bînî zengil erzenê vilê heywanî, to berdo eşto re doçikê here. No senê qayde (qeyde) yo? Mi ra vaje (vace).

Dewij xo pey de wina qayît keno ke bize çin a. Dano bi xo ra (ro) û qîrreno. Dizd vano:

-Mi yew mêrik teba yew bize dî, no rayîr ra şîyêne. Ti hebê ecele bikerê, ti xo resnenê ey (ci).

Û yew rayîro bîn misneno dewijî.

Dewij vano:

-Ti bi Heqî (Hûma) kena hay re hera mi be, ez şorî biza xo bigêrî bîyarî.

Dizd vano.

-Çimanê mi ser. Ti şo biza xo bîya. Qe meraq meke.

Rayîro ke dizdî musnayo dewijî dewij o rayîr ra şono. Dizd kî here gêno rayîro bîn ra şono.

Dewij şono o sere, êno no sere, biza xo nêvînenno. Bêçare maneno, gêreno ya (agêreno) êno. Nîyadano ke here kî çîn a, dano bi xo ra. Xo-xo de qisey (qesî) keno, hetano ke rastê yew merdimî (mordemî) êno. Ti nêvana o merdim kî dizdo hîrêyin o. No dizd verê yew qûye (bîr) de yo. Dano xo ra û berbeno (bermeno). Dewij xo-xo de vano "Herhalde derdê nê merdimî ê mi ra zafêr o", vano:

-Bira, ti qeyî berbena?

Dizd cewab dano vano:

-Kîsikê mi de des hezarî bî, mi kîsikê xo da bi na qûye ra.

Dewij xo-xo de vano "Halê nê merdimî halê mi ra berbat o. Herê min û biza mi hona (hima) nêkenê çend sey panqnote (panote), ey des hezarî kerdê vîndî".

Dizd dewijî ra vano:

-Eke ti bikewê (bukê) zerê qûye û mi rê kîsikê mi bîyarê, ez panc sey (pon se) panqnote dana to.

Zaf weşa dewijî ra şono. Yew bi di nêkeno, kincanê xo veceno, dizdî ra vano:

-Hay re kincanê mi vinde, ez kewena (kuna) bi binê qûye, kîsikê to vecena, to rê ana.

Dewij keweno zerê qûye, kîsikî gêreno (cêreno). Dizd kî beno kincanê ey ra û uca (uza) ra durî keweno.

Dewij binê qûye de çîyê nêvînenno, vecîno. Veng dano, kes cewab nêdano. Qayît keno ke kincê xo çîn ê, dizd kî şîyo; sade yew çogana xo uca ca verdaya. Dewij beno çogane ra (ro), henî rût û şilt şono bi zerê bazarî. Insanan ke vînenno, qîrreno, vano:

-Va (wa) kes mêro nêzdîyê mi! Kam bêro nêzdîyê mi, ez dana piro!

Uca yew merdim vano:

-Ti bîya xex (xêx)? No çî yo ti wina kena?

Dewij vano:

-Ez nêbîya xex, ez tersena. Ez tersena ke peynîya peynîyan de însanî mi kî bitirê!

SEMINERÊ KIRMANCKI (ZAZAKI)

Seke wendoxê Vateyî zanenê, çend aşmî (mengî) na ra aver, paytextê Almanya Berlîn de bi nameyê “Instîtutê Ziwan û Kulturê Kirmancî (Zaza)-IKK, dezgehê ame sazkerdene. No mîyan de Instîtut, hetê ra seba tamamkerdişê formalîteyanê burokratîkan xebetîya, hetê ra kî xêlê karo bîn kerd. Heto bîn ra Instîtutî Berlîn de, panc semînerê kirmancî kerdî hazir. Nînan ra semînero verên ede 29ê nîsane de ame dayene. Destpêkerdişê semînerî de, serekê Instîtutî Mûnzûr Çemî kar û gureyê Instîtutî û amancê semîneran ser o vinet. Mûnzûr Çemî no derheq de wina (nîya) vat:

”Demo modern de çî kar beno bibo, ancax bi plan-program, bi organîzebîyayîş şono sere. Karo ke ma no ro xo ver, o kî henî yo. Ziwan û kulturê ma ke ewro çî hal der o şîma bi xo vînenê, zanenê. Lazim nîyo ke merdim nê meseleyî ser o derga-derg qesey bikero. Çitur ke şîma kî zanenê, seba raxelesnayîş û averberdişê ziwan û kulturê ma, çend aşmî na ra aver “Instîtutê Ziwan û Kulturê Kirmancî (Zaza)” ame virastene. Instîtutî hata nika çî kar ke kerdo, demê ra dime kombîyayîş virazeme û înfomasyon dame şîma. Bawerîya ma a ya ke nê semînerî, kar û barê ma de gamêda muhîm a. Gamêda qij a hama muhîm a. Ez hêvî ken ke şîma alaquadar bê, bi dîqqet kursan taqîb bikerê, ci ra fayde bivînê. Şik çîn o ke nê semînerî ziwani ser o her çî hal nêkenê. Labelê nê, fikrê danê şîma. Keso ke biwazo, bi wasita nê semîneran şîkîno ziwane xo zêder nas bikero. Keso ke biwazo, bi no tewir wenden û nuştene xo aver beno. Şîma kî zanenê; teyna qeseykerdiş bes nîyo. Merdim ganî wenden û nuştene ser o kî bixebitîyo. Nîyadê, Vate vejîno; şîma ça (çi ra) ci rê menûsnê, hetkarîye mekerê? Ez hen texmîn ken ke, eke ma berzîme ra xo ver, şansê ma esto ke ma Berlînî seba kirmancî bikerîme merkezê. Hevalê ke hazirkerdiş û amadekerdişê nê semîneran

Ūate

de hemeg werdo û na ra t p ya k  wen , ez  nan r  zaf sipas ken û serkewtena Őima wazen.”

N  qeseykerdiŐi ra dime  eko Kocadaĝi dest bi sem ner  kerd. Seminer de 25 kes  amade b .

Programo c rin ra gore seminer  devam ken .

Seminer-I: 29.04.2001

1.Alfabe

2.Name

3.Zem r

Seminerdayox:  eko KOCADAG

Seminer-II: 06.05.2001

1. Sifet

2.Kar (f il)

Seminerdayox: Lerzan JANDIL

Seminer-III: 13.05.2001

1.Cumle

2.Edat

3. mla

Seminerdayox: Munzur  EM

Seminer-IV: 20.05.2001

RastnuŐtene ( mla)

Seminerdayox: Aydin BINGOL

Seminer-V: 27.05.2001

1. zafe

2.Wendene

Seminerdayox: M nz r  EM

Ripelê Fiqrayan:

Arêkerdox: Seyîdxan KURIJ

QET ŞOFORO INSAN NIXEBITÏYENO?

Çewlig (Bingöl) di, yew firmaya otobusanê bînatê (mabênê) bajaran di, her şofor yew leqeba xo bena. Yew roj yew raywan (rîyûn) telefon keno, perseno vano:

-Êr (ewro) seet heşt di, yondes di û hîrye di kam şofor şino Xarpîyet (Xarpêt)?

Merdimo ke (ki) firma otobusan di xebitêno vano:

-Seet heşt di Dîk, seet yondes di Luy, seet hîrye di zî Qertal şino Xarpîyet.

Raywan vano:

-Bira, firmaya şima di qet şoforo însan nixebitîyeno?

HEYWANÊ KEYI

Kurdîstan di însanê bê dîplomaya dibistane (ilkokul) zaf ê. No semed ra însanî teber ra kuwenî (kewenî) îmtîhan ke dîploma bigîrî. Yew îmtîhanê teberî yê dîplomaya dibistane di no pers yeno perskerdiş:

”Namê des heywananê keyî binusîyenê.”

Îmtîhanbîyayoxan ra yew merdim cewab nuseno:

”Yew mêşna, yew bize û heşt tenê mangeyî”.

EZ BEHŞE EGÎTE TO KENA

Dewan di bi awê (owkê) deran a yegan (hêgan) û baxçan aw danî. Yew dewi di semedî aw (owk) ra Seîd cîranî xo di fek gîyêno pîye (munaqeşe keno). Nê (inî) fekpîyegirotişî ser o Seîd kîye ra tifingî xo geno û nano cîranî xo ya, cîranî xo kişeno. Dezay Seîdî Remzan zî nê

kiştişî vînenno.

Cendirmey Seîdî tepişenî, erzenî hepîsxane. Seîd dezay xo Remzanî şahad mojneno (muecnenû ra). Rojê (ruejê) mehkima hakim Remzanî ra vano:

-Goreyê (guerê) îfadê Seîdî, to dîyo no kiştiş senî (sinî) bîyo. De ma ri (rê) sere ra vaci, senî bi?

Remzan vano:

-Wilay hakim beg, Seîdî ma tîfing girot na mîyanî çîmanî mêrikî (mîyêrik) ya. Seîdî ma pê yew darb a mêrik vist ra.

Seîd vano:

-Yaw Remo, to se kerd? To ez perîşan kerda, to ez veşnaya!

Remzan vano:

-Yaw ti se vanî? Vengî xo bibirni, ez behsê egîtê (egîtîya) to kena. Wa herkes bizano ke dezay pê yew darb a cîran vist ra. Wa herkes bieşnawo û bizano ke dezay mi çi egît o!

EZ NIWENA!

Yew roj (ruej) şan di dewarî (diwarî) dew yeno keye (kîye) la mangay Xal Egîtî nîna keye. Xora yew mangay Xal Egîtî ya. No semed ra wi zaf qehrîyeno, wurzeno we gêreno mangay xo.

Xal Egît nata şino, weta yeno, dar (dor) û domarê dew gêreno, mîyanî yegan (hêgan) ra, mîyanî mergan ra gêreno la manga nivînenno. Egît xêlyek qehrîyeno, sînîr beno la yewna çare nivînenno; gêreno a, hetî keyî ya şino. Wi rîye (raye) ra raştî yew darê miryer (mirwêre, dara murîye) yeno. Xo bi xo vano "Mi manga nidî, qe nî ez binê miryan (mirwan, murîyan) bûrî û cuwa pê hêdî-hêdî şuerî (şirî) keye". Xal Egît şino darê miryer ser û çend miryan weno. Na heli (game) di yew heş zî şino darê miryer ser. Egît gilo serîn a heş zî gilo bîn a, bîyexeberê (bêxeberê) yewbînan herkes miryaya hol vîcnenno û weno. Heş mirya tira (cira) keno û şewqî aşm ver ra ûnîyeno (nîyadano) mirya ra, dê senîn (sinîn) a. Xal Egît vano qey yew merdim ho mirya dano yi. Wi hêrs (yers) beno, bi (ebi) sînîr a û bi yew vengo zaf berz a vano:

-Ez niwena!

Heş senî ke nê vengî eşnaweno, tersanê xo ver gineno erd ri (ro),

mireno.

Xal Egît hê verî şaş beno maneno la cuwa pê dar ra yeno war û şino dewijan ra vano:

-Hê bêrêni bivîneni, mi yew heş kişt!

EZ ZI NIZANA

Rojê ûmartişî însanan (nüfus sayımı) karmend (memur) yew qijî (domanî) ra perseno vano:

-Namê to çi yo?

Qij vano:

-Laser.

Karmend vano:

-Ti çend serre yî?

Laser vano:

-Ez nizana

Karmend vano:

-Senî? Senî ti nizanî ti çend serre yî?

Laser vano:

-Ti raşt persî ez zî şaş bîya menda apo (dato). Wexto ke (waxti go) ez bermena, pê mi û maya mi vanî "Ti bî camêrdo pîl, ti nişermayenî ti bermenî?". Wexto ke ê (yi) semedî gêrayîş a şinî yew ca, ê mi ra vanî "Ti mîye (mey), ti qijkek î". Ez zî nizana ez camêrdo pîl a yan ez qijkek a.

TI ZAF BERMAYA?

Yew roj yew embazê (umbazê) mayê Xezal yena keyeyê înan, a (ya) û mayê Xezal qisey kenî. Na heli di Xezal bermena, qet nivindena. Embazê mayê aye (yay) vana:

-Vengî xo bibirni, mebermi. Bermi însanan keno pîs.

Xezal vana:

-Xalê, qey (qê) ti zaf bermaya?

GEWEZE

Esmâ mekteb di zaf geweze ya. Pêroyê (pîyerê) mektebî çenê aye (yay) dest di eman kerdo. Yew roj malimî aye kaxiz a çî nuseno ke a (ya) bero bido pîyê xo. Esmâ pusula bena dana pîyê xo ke malimî tede nuşto:

-Kênaya to zaf geweze ya, mekteb di qet rehet kesî nidana.

Pîyê Esmâ cewab dano:

-Ti bîye maya aye vîne!

MI YEW KIŞT!

Xal Mîrza dewi di vecîyeno serê yew qilê (tepeyê) berzî, bi tîfingê xo azmîn di nîşanê astaran gêno û nano pa.

Tesadufî a hel azmîn ra yew astare çîş (şuş) beno, ca bedilneno.

Xal Mîrza vano:

-Aha, şîma dî? Mi yew kişt! La ez nizana vernî di gîna erdî ro yan peynî di.

HIRÇ Û PIRÇ

Arêkerdax: **Dewij ŞIYAR**

No heşo ke ma vanîme, wextê wextan de, wextê bav û kalan de wayîrê bêlanê (bolanê) mêşinan beno. Heş dewlemend beno. Rojê heş şuwani ra vano:

-Malî top ke.

Şuwane malî kom keno, wayîrê malî êno vano:

-Şuwano! Ti ewro pirçê nî mîyan bibirnê ha!

Şuwane viringê (hevringê) xo gêno, pirçê mîyan birneno, kîştâ xo de loda pirçî virazeno. Vanê wayîrê malî, yanî heş jî zaf nekes beno. Dormê şuwani de êno-şono, xo xo de qesî keno, vano:

-Aha îta de pirç mend, aha uja de pirç mend.

Uja nîzdî ra jû mordemo feqîr vêreno ra. Mordemo feqîr qayît keno ke çî qayît kêro! Ho hooo! Pirç zaf o! Heyanî nika honday pirç jû ca de jî nêdîyo. Roştî kuna çimê mordemê feqîrî, xo xo de vano:

-Çimê mi roştî bê. Ez şorî, no dewletlî yo. Ez nî mêrikî ra saba (seba) namê Heqî tayê pirç biwazî. Saba namê Heqî no helande (herhalde) tayê pirç dano mi.

Verê xo dano pirçî, hêdî-hêdî şono, Şono, qayît keno.

No mabên de wayîrê malî qayît keno ke çî qayît kero! Wille jû mordem ha wo cêr ra êno. Ca de lerneno, şuwani ra vano:

-Şuwano, şuwano! Qayîtê nî mordemî bike, ha wo cêr ra êno. Ez zana ke saba pirçî êno. Eke ame to ra pirç waşt, ti vaje "Wille bavo, ez wazena tayê pirç bidî to hama wayîrê malî îta de nîyo; ez şuwane wa, ez nêşkîna pirç to dî".

Şuwane vano:

-De ti şona kotî? Mêrik ha wo ame!

Wayîr vano:

-Ez kuna binê pirçî. Eke ame, ti vaje "Wayîr îta nîyo".

Wayîrê malî kuno binê pirçî, xo binê pirçî de nimneno.

Tabî feqîr ke cêr de êno, vînenno ke jû mordem kewt binê pirçî. Mor-

demo feqîr êno, silam dano şuwani vano:

-Ma be xêr bira.

Şuwane vano:

-Xêr ama. Ti xêr a? Ti çi kes a.

Feqîr vano:

-Bira şuwane, ez feqîr a. Eke ti dana, ez tayê pirç wazena.

Şuwane vano:

-Wille bira, ez wazena ke pirç bidî to hama wayîr îta de nîyo, ez nêşkîna bidî to.

Feqîr vano:

-Mi cêr de qayît kerd îta bî, no şî kotî nîya xafil de?

Vano û xo çarneno pirçî ser. Dest de jû çogane esta, pê çogane hîrê-çar dorî (rey) dano pirçî ro.

Vano:

-Hirç (heş) û pirç! Hirç û pirç! Hirç û pirç!

Wayîr bi jandayena canî binê pirçî ra wurzeno û vazdano. Tayê pirç zeleşîno miyanê wayîrî ra têtî îy (ê) pirçî zê buruske vazdano. Vanê o wext zanîye (çokê) însanî çinî bîyê. Coka însan o wext zaf leze remênê (vazdênê).

Kes nêşkîno bireso wayîrê pirçî. Feqîr qayît keno ke wayîrê pirçî zaf leze vazdano, çimê xo nêbirneno bireso ci. O qar (qehr) ra hard ra jû kemere gêno pê wayîrê pirçî de erzeno. Kemere şona cayê zanîyî de ginena ninge (linge) ra. Jû çîkiye kuna wayîrî, o dej ra vazdano şono ko. Vanê koyan de beno koyî, beno heş (hirç), Pirço ke wexto ke vazdo zeleşîyo pira, o jî bîyo pirçê heşî. Ay ra bîyo heşê koyan şîyo. Ay ra tepîya pêro heşî nî wayîrê malê mêşinan ra pêda bîyê.

Na mesele ra dime, însanan de, cawo ke kemere gina piro de zanî pêda bîyo. O wext ra tepîya zanî kewto însanan. Coka însanî nêşkînê leze vazdê, nêşkînê xirabîye ra xo rew bixelesnê ra; ya jî nêşkînê zaf leze hucumê dişmenî kerê.

Nika saba mordemê feqîrî jî vanê “No mordem helande Xizir bîyo”. Nika jî eke heşî ra bas (behs) kenê, vanê “Heş wextê wextan de, wextê bav û kalan de însan bîyo.” (*)

(*) Emîna Alan a çewlîgije (bingolije) mi rê na mesela vate.

DICTIONNAIRE KURDE (KURMANDJI)-FRANÇAIS* -XIV

Ferhenga Kurdî (Kurmancî)-Frensî-XIV

Celadet Ali BEDIRXAN

Suffixes

- ce** : suffixe féminin (ex. doux, douce)
- che** : suffixe féminin (ex. frais, fraîche)
- e** : suffixe féminin (ex. court, courte)
- eille** : suffixe féminin (ex. vieux, vieille)
- ère** : suffixe féminin (ex. prisonnier, prisonnière)
- eresse** : suffixe féminin (ex. pêcheur, pécheresse)
- euse** : suffixe féminin (ex. joueur, joueuse)
- ève** : suffixe féminin (ex. bref, brève)
- le** : suffixe féminin (ex. corporel, corporelle)
- ne** : suffixe féminin (ex. bon, bonne)
- se** : suffixe féminin (ex. délicieux, délicieuse)
- sse** : suffixe féminin (ex. roux, rousse)
- te** : suffixe féminin (ex. muet, muette)
- trice** : suffixe féminin (ex. interrogateur, interrogatrice)
- ve** : suffixe féminin (ex. hâtif, hâtive)

*Abréviations

- cf.** (confér.): comparez
- etc.** : et caetera (et cetera)
- f.** : féminin
- fig.**: figuré
- intr.** : intransitif
- m.** : masculin
- pl.** : pluriel
- tr.** : transitif

Vate

U

udr, f. : excuse, f.

umîd, m. : cf. **imîd**

umûmî : général, -e

umûret, m. : ustensile, m.

usûl, f. : origine, f.; règle, f.

uzr, f. : cf. **udr**

Û

û : et

ûç : large

ûçik, f. : pan de la manche

ûd, f. : 1) égard, m.

ûda ... girtin : 1) respecter 2) luth, m.

ûde : respectable

ûr, m. : panse, f.

ûrbeltşk, f. : oesophage, m.

ûrik, m. : estomac des ruminants

ûrin, f. : hurlement, m.

ûrt, f. : champ à proximité du village

ûrt, m. : patrie

ûşt, m. : épi, m.; grappe, f.

ûte, f. : cf. **ûtt**

ûtt, f. : fer à repasser

ûtt kirin : repasser

ûtel, f. : hôtel, m.

ûzer, f. : place, f.

V

va : voici, voilà

vaye : voici, voilà

vac, f. : région, f.

vagon, f. : wagon, m.

vajt : renversé, -e

vajt kirin : renverser

vajtt, f. : instabilité, f.; inconstance, f.

vala : vide

vala bûn : se vider

vala kirin : vider

valahî, f. : vide, m.

van (biva) : cf. **vên**

varik, f. : poulette, f.

varî : seul, -e; isolé, -e

varî kirin : isoler

varqilandin (bivarqilîne) : retarder

varqiltî (bivarqîle) : tarder

vaye : voici, voilà

veye : cf. **vaye**

ve : 1) cf. **va** 2) particule indiquant une idée de séparation

vebiçirandin (vebiçirtne) : démêler, effiloche

vebirt : fixe, stable

vebirtî (vebire) : fixer

vebûn : s'ouvrir; éclore; passer (couleur)

jê vebûn : se séparer de

veciniqandin (veciniqtne) : faire sursauter

veciniqtî (veciniqe) : sursauter

veçinandin (veçinîne) : raccommoder

veçinî (veçîne) : être raccommodé

veçirandin (veçirtne) : cf. **vebiçirandin**

vedan (vede) : séparer, déboucher, ouvrir

vedander, m. : inventeur, m.

(xwe) vedizî (vedize) : se cacher, s'éclipser

vefirijî (vefirije) : se découdre

veger, f. : retour, m.

vegeran (vegere) : retourner

vegeran ve : revenir

vegerandin (vegertne) : rendre, répandre

vegerî (vegere) : cf. **vegeran**

vegevizandin (vegeviztne) : faire se débattre

vegevizî (vegevize) : se débattre

vegijgijandin (vegijgijtne) : dresser, faire se dresser

- vegijgijn (vegijgije)** : se dresser
vegirtin (vegire) : dresser, monter, envahir;
 prendre
vehatin (veye) : se baisser
vehewandin (vehewîne) : rassembler
vehewin (vehewe) : se rassembler
vejandin (vejine) : ressusciter, ranimer
vejtn (veje) : ressusciter, se ranimer
veketin (vekeve) : s'allonger
vekêş, f. : action de s'étirer
vekêş dan xwe : s'étirer
vekirin (veke) : ouvrir
vekirt : clair, -e (couleur)
vekişandin (vekişîne) : tendre
bi şûn de vekişandin : retirer
vekişkişandin (vekişkişîne) : 1) tendre 2)
 chasser
vekuştin (vekuje) : éteindre
vekudad : portatif, -ve
velo kirin : fouiller
vemirandin (vemirtne) : éteindre
vemirtin (vemire) : s'éteindre
vemirtî : pâle, terne
vemistin (vemise) : faire jaillir
venan (vene) : se percher
venandin (venîne) : faire percher
venihirtin (venihire) : se soulever
venihirandin (venihirtne) : soulever
veniştin (venêje) : 1) faire percher 2) dresser
(xwe) vepijilandin (vepijiltne) : se débattre
verelayî : pitoyable
vereşan (vereşe) : vomir; se démailler
vereşandin (vereştine) : faire vomir; démailler
vereşihan (vereşe) : cf. **vereşan**
verêlayî : cf. **verelayî**
verisandin (verisîne) : déchirer, briser
veristin (verêse) : cf. **verisandin**
veristin (verise) : se débarasser de
verişandin (veriştine) : démailler
verq, m. : loup, m.
verqiltin (verqile) : tarder
verûçikandin (verûçikîne) : épiler
verûtandin (verûtine) : cf. **verûçikandin**
vesihandin (vesihtne) : reposer
veşartin (veşêre) : cacher, enterrer, ensevelir
veşartî : secret, -e
vewejartin (vewejêre) : nettoyer, secouer,
 brandir
veweşandin (veweştine) : secouer
vewirandin (vewirtne) : dévoiler
vewr, f. : neige, f.
vexumandin (vexumtne) : brandir, troubler
vexumîn (vexume) : se troubler
vexwarin (vexwe) : boire
vexwendin (vexwîne) : inviter
veydan (veyde) : ramasser
veye : cf. **vaye**
vezelandin (vezeltne) : abattre, rouler par terre
xwe vezelandin : se rouler
vezelin (vezele) : s'abattre, se rouler par terre
vezivirandin (vezivirtne) : retourner, renvoyer
vezivirtin (vezivire) : retourner, se retourner
vê : cas oblique de "ev" au féminin
vêca : alors, en ce cas
vêdan (vêde) : ramasser, rassembler
vêga : alors
vêk : contraction de "bi yek"
vêk ra : ensemble
vêk dan : cf. **vêdan**
vêk ketin : se réunir
vêk re gotin : délibérer
vêketin (vêkeve) : être allumé, brûler
vêl : incliné, -e
vên (bivê) : vouloir
min divê : je veux
divê : il faut

Vate

vên, f. : volonté, f.
vêvirandin (vêvirîne) : découvrir, retirer
vêvirîn (vêvire) : se découvrir
vêxistin (vêxe) : allumer
vijal : ondulé, -e; frisé, -e
vijo, f. : diarrhée, f.
vijoker : foireux, -se
vir, f. : mensonge, m.
 vir kirin : mentir
vir : ici, là
vira : cf. **vir**
virave, f. : délire, m.
viravirç, f. (¹):
virçale : peureux, -se; poltron, -ne
virgul, f. : fard, m.
viridiq, f. : vantardise, f.
virik, f. : soupe de gruau
virka : cf. **vir**
virker : menteur, -euse
virkerî, f. : menterie, f.
virnî : tardif, -ve; faible; éticlé, -e
viroker : menteur, -euse
virtonek, f. : ragoût maigre
virvire : tapageur, -euse
virvirandin (virvirîne) : agiter, faire rouler
virvirîn (virvirîne) : agiter, faire rouler
virvirîn (virvire) : rouler
virviro : cf. **viroker**
vişab, m. : dragon, m.
viyan (bive) : cf. **vên**
vizik, f. : dard, m.
viziqandin (viziqtne) : cf. **ventstin**
vizîn (bivize) : ronfler, bourdonner
vizîn, f. : ronflement, m.; bourdonnement, m.
vizviz, f. : cf. **vizîn**
vî : cas bolique de "ev"
vîl : cf. **vêl**

vîl, f. : plat, m.
vîn (bivî) : cf. **vên**
vîytîn (bivîye) : injurier
vîzên, f. : cf. **vizîn**
vok, f. : urine, f.

W

wacib : obligatoire
wacib, f. : devoir, m.
wad, f. : promesse, f.
 wad dan : promettre
 wad kirin : promettre
wahe : voici, voilà
waktîno : ainsi
walî, m. : vali, m.
wan : ils, eux
wanî : ainsi
wanîl, f. : vanille, f.
waqên, f. : glapisement, m.
war, m. : campemet, m.; emplacement, m.
wardozî, m. : qui cherche un endroit où camper; éclairneur, m.
wargeh, f. : camp, m.; base, f.
waridat, f. : revenu, m.
warîn, f. : bèlement de frayeur
warkor : sans postrérité
warxweş : qui reste longtemps quelque part
wawîk, m. : chacal, m.
way : hélas
 way li min ezo : malheur à moi
we : cas oblique de "hûn"
we : voilà
 we heye : peut-être
weba, f. : peste, f.
webal, f. : faute, f.; péché, m.
webalker : pécheur, -eresse

1. Celadet Bedirxanî meneya na kelîma nênuşta.

- weh** : interjection exprimant la surprise
- wehaye** : peut-être
- wehim**, m. : soupçon, m.
- wek** : comme
- wek te** : comme toi
- weke te** : comme toi
- wekt te** : comme toi
- weke hev** : semblable
- weke xwe** : tel que
- weke xwe kirin** : en faire à sa tête
- wekalet**, f. : mandat, m.
- wekat** : précis, -e
- wekil**, m. : fondé de pouvoir, représentant, m.; mandataire, m.
- welat**, m. : pays, m.; patrie, f.
- welati** : national, -e.
- welatparêz**, m. : patriote
- welatparêzi**, f. : patriotisme, m.
- welidandin (biwelidîne)** : accoucher (tr.)
- welidîn (biwelide)** : accoucher (intr.)
- welah** : par Dieu
- weli**, m. : saint, m.
- went** : ainsi
- wens** : consolant, -e
- wens**, f. : consolation, f.
- wensa min tê** : je me console
- weqf**, f. : waqf, m.
- weqf kirin** : constituer en bien de main morte
- weqt**, f. : sixième partie de l'ocque
- wer** : particule indiquent une idée de descente, ou d'encerclement
- wer bûn** : dégringoler
- lê wer hatin** : encercler
- wer** : ainsi
- wera** : courageux, -se
- werandin (biwertne)** : 1) secouer 2) amener
- werbêj** : tamis, m.
- werbêj kirin** : 1) tamiser 2) s'enorgueillir
- werdanê reş** : sorte de raisin
- werdek**, m. : canard, m.
- were** : impératif de "hatin"
- werge** : ainsi
- wergerandin (wergerine)** : faire tourner, renverser, renvoyer
- wergirtin (wergire)** : mettre, revêtir, user
- wergû**, m. : impôt, m.
- werimandin (biwerimîne)** : faire enfler, gonfler
- wertn**, f. : 1) apport, m. 2) cf. **vizîn**
- weris**, m. : corde, f.
- worm**, f. : enflure, f.
- wersele**, m. : muscle, m.
- wert**, m. : postérité, f.
- werz**, m. : potager, m.
- wesandin (biwesîne)** : 1) tester 2) recommander
- wesêt**, f. : testament, m.; dernière volonté, f.
- wesilandin (biwesiltne)** : rabouter
- wesiyet**, f. : cf. **wesêt**
- wesiyetname**, f. : cf. **wesêt**
- westa** : fatigué, -e
- westa bûn** : se fatiguer
- westa kirin** : fatiguer
- westandin (biwestîne)** : fatiguer
- westayî**, f. : fatigue, f.
- westiyan (biweste)** : se fatiguer
- weş**, f. : marche, f.; allure, f.
- weşan (biweşe)** : tomber, se détacher
- weşandin (biweştne)** : secouer
- weşt**, m. : grappe, f.
- weximandin (biweximîne)** : épuiser, exténuer
- weximî** : abruti, -e
- weximîn (biwexime)** : s'épuiser, s'exténuer
- wext**, m. ou f. : temps, m.
- wexta ko** : quand
- wey** : comme
- wey** : cf. **way**
- weym**, m. : ruse, f.
- weynek** : volage
- weza** : maigre

ALFABE

	Kirmanckî (Zazakî)	Tirkî
A a	adir, asin, Almanya	adam, at
B b	bira, ban, Bidlîs	büyük, bir
C c	ca, cêr, cor	can, cadde
Ç ç	çim, Çewlîg, Çemişgezek	çocuk, çöp
D d	dest, Diyarbekir, Dêrsim	dal, dayı
E e	ez, Erzingan, Erzirom	el, eldiven
Ê ê	êrxat, êlçî, êqbal	-
F f	fek, fariskî, Fransa	fare, fıstık
G g	ga, giran, Gingim	göl, güven
H h	her, heş, Hollanda	hemen, hava
I i	bin, kirmanc, solin	ısırmak, ışıık
Î î	îsot, İran, İtalya	iş, it
J j	jêhat, jan, Japonya	jandarma, jimnastik
K k	kitab, kar, Kurdîstan	kalkan, küçük
L l	lal, lazut, Licê	limon, leke
M m	ma, mase, Mûş	mavi, maya
N n	nan, newe	ne, neden
O o	of, oda, ordu	olmak, odun
P p	payîz, Pîran, Pali	parmak, pınar
Q q	qeleme, qumaş, Qibris	-
R r	rind, radyo, Riha	resim, rüzgar
S s	sipî, simer, Sêwregi	serin, sarı, süs
Ş ş	şima, şeş, şaş	şişirmek, şişman
T t	ti, tarîx, Tırkiya	tatlı, tavşan
U u	utî, uca, ucret	ütü, ücret
Û û	ûsul, Ûrris, Ûrrim	uzak, unutmak
V v	verg, velg, vate	var, ver
W w	wisar, weş, welat	-
X x	xirab, Xarpêt, xurbet	-
Y y	yaban, yar, yadîgar	yayla, yol
Z z	zaf, zerd, zaza	zeybek, zavallı